POETICKÉ BESEDY.

(REDAKTOR: **JAN NERUDA.**)

ČÍSLO VII.

GRISELDA.

POVÍDKA VERŠEM.

OD

JULIA ZEYERA.

V PRAZE.
NAKLADATEL: ED. VALEČKA.
1883.

GRISELDA.

POVÍDKA VERŠEM.

OD

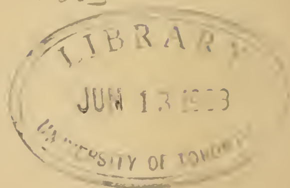
JULIA ZEYERA.

(POETICKÝCH BESED ČÍSLO VII.)

V PRAZE.

KNIHKUPECTVÍ DR. ED. GRÉGR & ED. VALEČKA.

1883.

Tiskem dra Ed. Grégra v Praze.

I.

Byl pozdní večer, rval se s větrem déšť
a řinčel okny, staré komíny
se řítily, a truskovický dvůr
jak archa osamělý v bouři stál;
zdi jeho omšené, jež přestály
již mnohou bouř, jež byly viděly
tak mnohý boj kol sebe zuřiti,
se třásly strachem, že snad poslední
přec nyní přišla jejich hodina,
že zmizí v tmavé noci osudné
jak moc a sláva rodin nešťastných,
jež prchat kolem sebe viděly
za hranice — ne mnoho tomu let —
když Bílou Horu rozhněvaný Bůh
byl přivalil co kámen náhrobní
na propast, v kterou klesli živoucí!...

Byl pozdní večer, řvala vichřice
a strachem chvěl se truskovický dvůr.
Jak sténal jeho krov, jak zoufale
v noc divou vysílala korouhev

na jeho vížce ostré výkřiky!
Však uvnitř domu strachu nebylo.

Ve velké síni, nízké, útulné
na otevřeném krbu oheň plál
a zlatil rudě začmouzený strop
a zpíval s větrem, praskal vesele
a tvořil hvězdy v očích pilných děv,
jež kolem předly. Kolovratů zvuk
jak včelek bzučením naplnil síň,
a občas jen, když Melusinin pláč
jak vytí vlků zněl neb příšerný
smích šílence, přestalo předení
a bezděky zalétly zraky v kout,
kde muži seděli, neb ke krbu,
kde paní domu klidně do křesla
se schoulila. Hled její přísný byl
a pevný; minul dívkám strach, když tak
ji nepohnutou viděly a když
ti muži nepřestali na chvíli
své louče štípat z větví borových.
Hned dále točily pak kolovrat,
a některá i tiše zpívala,
by dokázala svoji zmužilost.

Však náhle zatřás' vítr stavením,
jak kdyby síly svoje veškeré
na útok poslední sebrati chtěl,

jak hrom zahučel, zakňučel jak vlk,
dým s krbu valil se a komínem
se malta sypala, a hluboký
sten blízkých lesů zadul v tišinu,
jež nastala pak v síni... V kotoučích
se vlnil hustý kouř a tváře děv
se zdály jeho clonou zsinalé.
Děs pojal všechny, paní domu jen
jak dříve nepohnutě seděla.

To ostatním zas klidu vracelo,
zas kolovraty točit začaly,
a v duchu divily se paní své.
V tom Saloména, malá její dceř,
jež posud byla polo dřímala,
svou vnadnou hlavu nořic v její klín,
se náhle vzpřímila a pozvedla
svou malou ruku, jak na znamení,
že cosi slyší, co jí hádaukou.

„Pláč za oknem," rty její šeptaly,
a vítr mlčel teď, a štěkot psů
se ozýval a z lesů ozvěna.

„Buď ticha," matka klidně velela,
však Saloména třásla hlavinkou.
„Já slyšela to dobře! Anděl snad
v té bouři zabloudil, jenž střeží dům.

Ach, vpusťte jej! Vždyť bílá křídla snad
déšť promočí mu, rychle, vpusťte jej!“

Smích přitlumený nízkou síní zněl,
jen stará Estera se nesmála.
To byla chůva, která babičku
již Salomény znala dítětem.

„Co smějete se?“ přísně zvolala.
„Je moudřejší to dítě než jste vy.
Noc taková když zemí lomcuje,
tu zajisté že pastýř předobrý
se svými chodí v bouři anděly,
by chránil před úrazem stádo své.“

Hned bylo ticho, a v tom tichu pak
cos' ozvalo se jako děcka pláč,
a na to klepání jak na okno,
a na to zase divý štěkot psů.

„Já vidím anděla teď u okna,
je bílý jako sníh, a ze zlata
mu visí závoj s hlavy na prsa!“

Tak Saloména volá nadšeně,
a každý s podivením obrací
se nyní k oknu. Paní domu dí:

„Hle, zabloudilo dítě nějaké
v té divé noci, stojí u okna
a pláče, jděte, přiveďte je sem,
než psi je zhubí nebo počasí.“
A Saloména šepce: „Anděl můj!“
s tou zvláštní dětí tvrdošíjností,
jež odbýti se nedá rozumem,
když jakás pravda se jim zjevila,
ať sebe méně pravdě podobná.

„Můj anděl!“ šeptala, a do síně
teď vešlo děcko tváři bleďounké,
o něco mladší domu dcerušky;
šat hrubý byl a valně rozedrán,
však přes to zdálo děvčátko se tím,
čím Saloména míti chtěla je.
Ten zlatý závoj také nescházel,
to plavých vlasů bylo vlnění,
a démantem se v očích třpytily
dvě velké slzy, zpola umrzlé.

Síň vítala ten luzný děcka zjev
v svých starých zdech zvýšeným zapláním
na krbu, úsměvem všech přítomných;
i paní domu, vždy tak dumavá
a zamyšlená, poloútrpně
a polozvědavě se usmála,

a Saloména jako vnuknutím
se tulila k bledému dítěti
a líbala mu čelo, za ruku
je vzala, beze slov je přivedla
až k matce své, a ta se tázala:
„Jak stalo se, že bloudíš samotná
v tak černé noci? Dítě, odkud jsi,
a kam tě vede cesta? Zbloudila's?“

„Já nevím,“ řeklo dítě. „Poslal mne
můj děd, bych našla truskovický dvůr.
Já ve dne cestu znám, a velký dům.
Teď ale bála jsem se.“

„Našla jsi
dvůr truskovický přece,“ paní dí.
„A co zde chceš? A kdo je ten tvůj děd?“

Tu dítě mlčí zmateně a kol
se ohlíží, a znovu lijou se
mu slzy z očí, tolik neznámých
když kolem sebe vidí zvědavých.
'Sléz k Saloméně obrátilo se:
„Rci,“ tázalo se, „paní Alena
ta paní jest? Já promluvit mám s ní
a s nikým jiným. Tak to děd můj chce.“

„Jsemť paní Alena, co neseš mi?“
Dí paní domu; dítě přibližší
se těsně k ní, vytáhne z haleny
list složený a šepce: „Vezměte,
pro vás jen je, ať nikdo nevidí,
co psáno v něm.“

A paní Alena
se usmála; však sotva padl zrak
na promoklý ten list, hned změnila
se klidná její tvář, jak leknutím
se zachvělo jí tělo, povstala.
Však vidouc, všickni že se divili
a na ni upírali zraky své,
hned zase potlačila vlnění:

„Proč nepředete, dívky?“ ptala se.
„Nač zahálet? Ať vrčí kolovrat.
Ty, dítě, sedni k ohni, usuš se.
Jen dále pracujte, neznamená
ten list nic zvláštního, to starý muž
mě pouze prosí o lék v nemoci.“

A sedla opět v křeslo, čtla svůj list
as desetkrát a zahloubala se.
A dítě sedlo k ohni poslušně,
a šeptalo si s Saloménou tam.

Ti ostatní, by paní hověli
a vůli plnili a rozkazy,
se dali do práce, a bzučení
jak včel zas zaznělo, a oheň též
zas praskal vesele a zpíval si,
jak vítr venku v noci tomu chtěl.

Tak bylo ticho zas, však bloudily
přec zraky všech na bledou paní tvář
a k dítěti, a stará Estera
mu mléka něco podala a chleb;
pak Saloménin hlas se ozval tak:

„Já snažně prosím tě o pohádku,
o hodně krásnou, zlatá Estero."
A dívky všechny na to prosily:
„Ó povídej, čas krásně uplyne,
znáš tolik jich co listí na hrušce."

Tak pobídly, a stará Estera,
nad kolovratem byla skloněna,
na děti usmála se; mezi tím,
co dívky pilně přísti jaly se,
tu starou povídala pohádku:

„Byl jeden král a jedna královna,
ty měli dceru bílou jako sníh,

jak růži svěží; byla jediná,
a jako modlu milovali ji.
Král, před kterým se třásla světa půl,
ten její šlépěj líbal v zahradě,
ve zlatém písku po němž bloudila,
když mezi liliemi honila
buď modré ptáky s očma z rubínů,
neb motýly všech barev duhových;
a královna, jíž samá knížata
jen na kolenou sloužili a pak
se chlubili, že na ně pohlédla,
ta sama zlaté vlasy dcery své
vždy česala, a nedovolila,
by ruka jiná dotekla se jí.

Tak žilo dítě, dražší koruny
a trůnu, nevědouc co žal a bol,
neb celý jeho život úsměv byl,
a lesk a vyplnění přání všech
Však není dáno žít až do konce
vždy v štěstí jen, a nikdo na světě
tak mocným není, aby upevnil
na věky blaho těch, jež miluje.
To poznal král, zvěděla královna
a svrchovaně mladá jejich dceř.

Kdo nemá nepřátel? Obzvláště když
na štěstí výsluní se nachází?

Král měl jich též, a vnikli do města
a ztekli dům, a palác v plamenech
se změnil v černý hrob, v němž zabit král,
bez koruny a pláště, zohyzděn
až k nepoznání ležel; královna
se zachránila útěkem, svou dceř
na plecích odnesla až do lesů,
jež tmavě stály v horách vysokých.

Tam poznalo to dítě královské,
co zima jest a hlad, co slzy jsou
a trpká bída, smutná siroba.

Od chaty k chatě o chleb prosila
teď královna, a všude nalezla
jen chladný pohled. Ti, jimž poskytla
v čas slávy své a štěstí milost svou,
ti nejméně ji znali, každý chtěl
se novému zalíbit králi teď.

Tu stalo se, že jednou na večer,
když vítr burácel a padal sníh,
a královna již mdlobou zmírala,
se náhle vyskyt' v lese zlatý hrad
u prostřed háje stromů růžových;
tam bylo vlahé jaro, přísvit tam
jak měsíce byl, z oken hleděly
pak samé hvězdy, květy svítily

jak světlošky a ptáci zpívali
jak ze sna. Zázrak byl to veliký.

Když vejít chtěla s děckem královna,
tu stála náhle před ní sudička
a pravila: „Já na tě čekám již,
jen pojď, však sama pojď!"... A královna
než slova mohla promluvit, již tam
pod stromem stála v sadě růžovém
a mžikem byla celá změněna!
zas byla krásná jak v čas slávy své,
na sobě měla roucho bělostné
jak z rosy setkané a z paprsků;
z hvězd plála ve vlasech jí koruna,
a závoj jako jíní na stromech
a samá perla, k nohám padal jí.

Teď chtělo dítě její vejít v sad,
však mocný potok náhle zaproudil,
a vlny jeho odloučily je
od matky předrahé, a sudička
jí větví bránila, jež pokryta
tak hustě květem byla krvavým,
že zdála se jak onen břitký meč,
jenž proklál srdce krále v paláci.
A sudička tak smutně pravila:

„Ty ještě nesmíš vejít v sladký klid,
mé dítě ubohé, tak osud tvůj!
Jdi v širý svět a trp, a matka tvá
tě očekává zde. Až najdeš květ,
tak krvavý jak ten, tak palčivý
a sladký přec, a jej až ulomíš,
pak před tebou se brány otevrou
a vejdeš k nám, ne dřív. Teď s Bohem buď!“

Tak pravila a v lese příšerném
se zase octlo dítě královské,
v té chladné noci beze matky své;
vše bylo zmizelo, a kolem tma
jak příkrov na stromy se věšela,
bez hvězdy bylo nebe. Samotna
na širém světě byla králů dceř.

Teď nastala ta dlouhá její pouť,
to květu hledání, ta siroba,
noc bez hvězdy a luny, čirá poušť...

Po leta viděli ji bloudit tak,
jak přízrak bledou, a přec krásnou tak,
a prsty na ni ukazovali:
„To dítě královské jest, bloudící
bez přístřeší, bez matky, bez otce!“

A mnohý plakal, vida její žal,
a mnohá chata otvírala se,
by přijala ji jako vzácnou hosť;
však dívka nikdy nešla v příbytek,
krb žádný neviděl ji u ohně;
bez jediného slova bloudila,
a oči její stále hledaly
ten krvavý, ten vonný, divý květ.

Tak mijela jí leta ve smutku,
až jednou přišla v město, které kdys
ji vidělo co zlatý růsti květ
na rodokmeně slavných rodičů.
A dívka nepoznala město své
a vešla v zahradu, tam našla rum
a trosky zlaté síně matky své,
a z puklých sloupů vyrůstal tam keř,
a v jeho stínu krásný jinoch spal,
a mezi rty měl rudou květinu
jak krůpěj krve. Dívka vykřikla:

„To byl ten květ na větvi sudičky!“
A s divým jásotem se vrhla v prach,
ret její ssál tu vůni palčivou
a sladkou přec; a jun se probudil
a v šílenství ji bodl do srdce
a tam ji našli mrtvou, s úsměvem

tak přešťastným, že zjevno bylo všem,
sen překrásný že snila na věky!“

Tím Estera končila pohádku
a chválili ji, od krbu však vzlyk
za vzlykem zněl, a usedavý pláč,
toť plakalo to dítě ubledlé,
a Saloméně posléz pravilo:

„Má bílá matka měla korunu
z hvězd na hlavě. Kde je, ach já chci k ní!
Já hledám ji. Jsemť dítě královské.
Jsem vyhnána ze zlatých pokojů.
Má bílá matka pro mne pláče tam!“

Síň zněla smíchem poloútrpným,
však paní Alena teď povstala,
jak přízrak byla bledá, zvolala:

„Již práce pro dnes dost, již přestaňte.
Je pozdě. Všickni jděte spát. Já též
jsem znavena. To dítě odneste
a položte je do mé ložnice
na lůžko s dcerou mou. Ty Estero,
ty sama přihledneš, by všecko tak
se konalo, jak přikázala jsem.“

Po těchto slovech prázdnila se síň
a paní stála sama u krbu,

a při plápolu shasínajícím
čtla opět onen list, jenž takto zněl:

„Při živém Bohu tebe zaklínám,
při hlavě tvého děcka, ke mně spěj.
Já svěřím tobě velké tajemství.
Já umírám a nemám síly již,
bych k tobě přišel Adam Jesenský.“

Pak hodila list v oheň na krbu
a když se rozpad' v popel, odešla
a spěchala po schodech v ložnici.
Tam slabě hořel starý kahanec,
jenž visel se stropu, a Estera
u lože stála, obě děvčátka
kde v spánek ponořena ležela
tvář vedle tváři, jak dvě poupata.
To jedno ale bylo ubledlé
a kolem rtů byl úsměv bolestný
a slzy ještě byly na brvách.

„To podivné je dítě,“ Estera
teď paní svojí dí; ta šeptá jí:
„Ó Estero, ty nevíš, pohádka
jak pohnula mne tvoje hluboce.
Ty slyšela's, co dítě pravilo ,
když dopověděla's svou báchorku?“

„To byl přec pouhý, dětský nerozum?“
se pousmála stará Estera.

„Snad víc to bylo,“ na to paní dí.
„Ty věrná jsi, před tebou tajemství
já žádné nemám. Víš, že před rokem
do dvora přišel starý, cizí muž,
že se mnou tajně mluvil, bez svědků,
a že jsem jej pak v hory poslala
do ovčárny, jež stojí v samotě.
Ty neviděla’s jej, však jmeno znáš:
nuž věz, že je to Adam Jesenský,
jenž zmizel z Čech, když z Častolárů pán
na Hoře pad’ a vdova uprchla
do ciziny s královnou Alžbětou
a s falckým Bedřichem. Ty chvěješ se?

Nuž věz, že umírá teď Jesenský,
že k němu musím ještě v tuto noc.
On mluví o tajemství. Tuším je!
Ó jista jsem, že dítě před námi
je z rodu Častolárů, mocných kdys.
A starý Jesenský je svěřit chce
do rukou mých! Jaké to břemeno!
Ach, kacířský ten rod je kletbou mou!“

A Estera jí na to odpoví:
„Cokoli žádá Adam Jesenský,

ty učinit to musíš. Velký hřích
se spáchal na tom rodu, a ty víš,
na koho vina padá.“

„Estero!
Pro boha, mlč!“ jí zbledlá paní dí.
„To nebyl hřích, to kacířů byl trest
a zbujných buřičů. To dítě však
je nevinné a tvrdou nebudu.
Což neděkuje Adam Jesenský
mi výživu v ovčárně celý rok?
Nuž, Estero, teď jdi a dej mi plášť.
Bez hluku vyveď koně ze dvora,
jest-li že všecko spí. Já cesty znám
a vítr ulehl a přestal déšť.“
Na povel paní vyšla Estera
a za nedlouho paní Alena
na koni, zahalena v teplý plášť,
se brala lesem k staré ovčárně,
jež na samotě stála na vršku
v tvář temným borům, šumným doubravám.

II.

Na chudém loži Adam Jesenský
při slabé záři louče zápasil
s tou temnou příšerou, již zovem smrt
Stín její pad' mu těžce na čelo
a mráz mu vnikal v duši hluboko.
Když vešla ale paní Alena,
tu bylo mu, jak kdyby odvalil
se kámen těžký s prsou, vzchopil se
a pozdravil ji bolným úsměvem.

„Dík,“ šeptal, „že jsi přišla! Blíže pojď,
bych žehnající ruku položil
na hlavu tvou! Ach, pomni na ten čas,
když jako dítě já tě na klín bral!
To nebylo v tak temném brlohu,
dům Častolárských tenkrát rájem byl!“

„Bůh těžce navštívil vás, Adame,“
dí paní Alena mu s povzdechem.

„Buď jemu chvála věčně v nebesích!
On zkoušel mne, a dal mi zápasit,
ach, krutě zápasiti s hněvem svým.

Já bojoval jak někdy s andělem
syn Isakův, a v boji nekles' jsem.
Nuž velebena vůle jeho buď!"

Tak stařec děl, a hlava klesla mu
na prsa těžce, paní Alena
se naklonila, tak jej oslovíc:

„Vy žádal jste, bych rychle přišla k vám.
Ó rcete, čím vám mohu prospěti?"

Hned pozveď hlavu, hlasem silným děl:
„Mně prospěti? Vždyť již u cíle jsem!
Mně nikdo nemůže již prospěti.
Chci pouze, abys napravila to,
co zavinil tvůj otec a tvůj muž.
Chci, abys odvrátila částečně
tu těžkou kletbu od hlav zrádců těch,
již oba stojí teď už před Bohem
a jeho spravedlivou stolicí!"

Tu vzpřímila se paní Alena
a temně svítil na něj její zrak:
„Ni otec můj, ni nebožtík můj muž
tím nebyli, čím právě jste je zval.
Že králi svému věrni zůstali
a církvi též, to chválu zaslouží."

Hněv starci v shaslých očích zahořel:
„Tvůj otec katolíkem byl a tak
tvůj muž. Pán z Častolárů věděl to
a přec jim věřil, i v tu hodinu,
kdy klesla naše věc, kdy nepřítel
své sítě rozpřádal, hra krvavá
když počala na kleté Hoře již.

Pad' z Častolárů pán, a k útěku
se vdova jeho v zmatku rozhodla.
V prach klesl starodávný, slavný rod,
co jeho bylo, vzal mu nepřítel,
vše pobrali mu, statky, jmeno, dům,
v němž otci jeho žili; žebračkou
se vdova státi měla... V sklepích však
přec zlata ještě zbylo, zachránit
pro dítě své to chtěla, zavésti
se mělo daleko za hranice.

Tu zapotřebí věrných bylo jí.
Tři měla muže v službě, v jejichž čest
a lásku věřila. Tož otec tvůj,
já a tvůj muž. Ty víš, co stalo se!
My tůny zavezli až do Němec,
a uložili šťastně v jistotu.
Já pro paní pak zajel do Řezna
a mezi tím, co v město spěli jsme,

kde zlato leželo, tvůj udal muž
a otec tvůj vše Lichtensteinovi,
a jmění paní Častolárové
na rozkaz císaře, jenž jmění bral
všem rebellům, do Vídně vezlo se.

Za jidášský pak groš ti zrádcové
dvůr truskovický zakoupili si,
jenž tvým a dcery tvé jest dědictvím!
Rci, můžeš říci, že jsem slovem lhal?"

„Co činil otec můj a s ním můj muž,
to byla pouze jejich povinnost,"
mu odpovídá paní Alena,
a klopí oči, vzdychá z hluboka.
„Však rcete, Adame, co činit mám?
čím mohu sloužit dávné paní své,
kde skrývá se, a poslala mi vzkaz?"

Tu zasmušil se Adam Jesenský:

„Šla v blahý kraj, z kterého vyhnat ji
již nemůž' žádná vašich pánů moc.
Ó Aleno, jak mám ti vylíčit,
co snášela, a jak to snášela!

Lid český vydal Hospodin jak brav,
jenž určen padnout žertvou velikou!

On rozptýlil nás mezi národy.
Vzlyk srdcervoucí letí k nebesům,
a neslyší jej Bůh. A věřím přec,
že nezahyne v hanbě drahý lid.

O vy, již zůstali jste v porobě,
a zapřeli jste slávu otců svých,
a zapíráte lepší bratry své,
vy nevíte, jak velký náš byl bol,
však nevíte též, jaké nadšení
nás neslo z prachu k Bohu, útrapy
jak sladkostmi se staly, blaženstvím!
Jak povznášelo velké vědomí,
jež každou rostlo ranou, vědomí,
že přesvatou konáme povinnost!
Ach, důstojnost tak sladká jímala
pak každou duši, posvětila nás
jak drahý olej, který na kštice,
ba na lem tekl Aronových rouch,
na velekněze když byl pomazán!

Je pravda, byly chvíle, v kterých sil
jsme ztráceli, pod tíží klesali,
pak ale slabým duši vzrušily
veliké příklady těch, které Bůh
jak jasné hvězdy rozžhal na nebi,
by svítily na pouti strádáním.

tím údolím, kde smrti vládne stín.
Z hvězd nejjasnějších jedna byla vždy
nám Saloména Častolárová.
Ó zajisté, že byla světicí!
Jak žebračka bloudila se stádem
těch nešťastných, jiř domov hledali
u stejnověrců v Němcích prokletých.
Ten lid je tvrdý, nenávidí nás.
Já chci ti mluvit jen o Žitavě,
kde strávili jsme léta poslední.

My živili se prací rukou svých,
my byli všichni bratry, sestrami,
již neznali jsme stavu rozdílu,
nás vázalo vespolek neštěstí,
a naděje na spásu — marná, ach!
A jazyk otců útěchou nám byl,
my plakali vždy slzy radostné,
když z temných lesů zavítal k nám kněz,
(z těch některý, kteří se skrývali
na hranicích, by v pravý okamžik
svým bratrům sloužit mohli, kteří z Čech
k nám prchali.) My slastí plakali,
jak pravím ti, když v zvucích mateřských
nám kázal, chvěli jsme se dojmutím,
když líčil nám, jak v poušti slavívá,
v té cizé poušti, Páně večeři

se svými bratry, českým jazykem.
To pro nás svátky byly... Časem však
ti kněží v temných lesích hynuli
a mřeli... Poslední když zemřel nám,
tu prosili jsme s pláčem v Žitavě,
by dovolili kněze zavolat,
jenž usadiv se v městě, po česku
by kázal nám, abychom okřáli.

My odřekli se posledního tu
a odtrhli si sousto ode rtů,
by možné bylo podat nám co daň
dar německému knězi, který chtěl,
by lid náš navštěvoval jeho chrám,
an k jeho stádu počítal se přec!
My z šperků posledních a z památek
na drahou vlast též kalich ulili,
jenž sloužit nám při hodech lásky měl,
když řekli nám, že svatou nádobu
v chrám český nikdy nepůjčili by.

Slz našich nedbali, ni obětí,
a v hněvu velkém posléz řekli nám,
že nevděkem jim dobro splácíme,
že cesta volná je nám v jiný kraj.

My žasli. Odejíti odsud zas,
zas bloudit lesy jako divá zvěř!

My zůstali, a slovo cizí jen,
jež znělo nám jak zášti tvrdý zvuk,
k nám nyní s kazatelny mluvilo.
My mlčeli, však oči neuschly;
teď zdálo se, že Bůh nás opustil.
My chodili jak tělo bez duše.
A oni vyčítali pýchu nám,
a každým dnem se stali tvrdšími,
až vyčítali nám, že dýchati
jsme směli jejich vzduch... My mlčeli.

Tu náhle zalétla k nám sladká věst.
Za městem nedaleko, míli as
stál v lesích opuštěný, starý chrám,
ves kolem něho byla v ssutinách,
jej vetchá střecha ještě chránila.
Tam zavítal z daleka český kněz,
muž starý, hořem klesající v hrob.
Chtěl v lesích zemřít; dokud ale dech
mu prsa dmul, chtěl Bohu sloužiti
a nešťastným, již bloudili jak on
po širém světě, žitím znaveni.

Ach, jaké svátky jsme tu slavili!
My ráno vycházeli v neděli
a putovali v temný, vlhký les
a přijímali tělo Kristovo,

a slyšeli po česku pravdy ty,
pro které snášeli jsme vyhnanství,
a čerpali tak nové síly zas.

Na večer šli jsme pookřálí zpět
do města, které vychloubalo se,
že pohostinství poskytuje nám.
U brány ale záští čekalo,
my posměch sklízeli a nenávisť,
a když jsme neustáli putovat
tam v temný les, kam srdce pudilo,
tu řítila se na nás zuřivosť:
prach metali nám v tvář a urážky,
a jednou vítali nás kameny!
Ach, Aleno, a jeden ranil skráň
tu sněhobílou paní vznešené,
tu skráň, jež utvořena zdála se,
by královskou nosila korunu!
Bůh ale dal jí vínek světější,
co mučednice vešla v jeho ráj!

Jak bílá růže klesla na dlažbu.
Já donesl ji domů. Nevstala
již více z lůžka... V bídě zemřela
a v pokoření trpkém, hlubokém.
Pro vlastní osud neměla však vzdech,
nad dítětem svým pouze plakala,
a za lid svůj se vroucně modlila.

Jen jednou měla chvíli slabosti,
na loži na polo se vzpřímila
a zalomila s pláčem rukama:
„Což na věky, ó Pane, zapoměl's
na lid svůj věrný? Na vždy nepřítel
mu klečet bude, krutý, na prsou?
Ó Bože, příliš těžká ruka tvá.
Ty tedy na věky jsi vydal nás?“

Tak bědovala. Pak však zvolala:
„Ne, ne. Na věky nejsme ztraceni!
Já cítím to, jest blízek přec nám Bůh.“

A úsměv zasvítil jak paprslek.
Pak kynula mi, takto šeptajíc:
„Ty vyplníš mé přání, Adame?
Ó vrať se zpět v tu starou, drahou vlast!
Mé dítě dones v sladkou otců zem,
ať třeba nepoznána žije tam,
tak chudobně, jak žila v cizině
a ve vyhnanství s matkou neblahou!
Mě jímá hrůza před tou cizotou!
Ó Adame, ty v Čechách najdeš snad
přec některého z přátel ve skrytu,
jenž na nás s útrpností zpomíná.
A brzy snad, že spása vzejde tam!
Hleď, naděje, že sejme jařmo Bůh

a pouta nám, že z domu otroctví
nás vyvede, ta naděj berlou je,
o kterou podpírám se putujíc
na dalekou tu cestu k věčnosti.“

Tak pravila a zamlčela se,
pak děkovala mi za věrnost mou,
a přítelem mne zvala nejdražším,
a žehnala mi a já plakal tak
jak dítě její, které klečelo
na zemi vedlé mne a tušilo,
že loučiti se musí na vždycky.

A vítr venku lkal a z oblaků
se proudy deště lily na město,
a paní Saloména počala
teď blouznit horečně. Hned výkřiky
jak velké bolesti se draly jí
ze hloubi duše, pak zas tichý smích
jak stříbra zvuk jí linul ode rtů.
Hned: „Vražda, vražda!“ s děsem volala,
pak zase viděla se v zahradách
na zámku Častolárských s dítětem,
kruh milých přátel sladce vítala,
a zpívala jak labuť, která mře.

Až náhle vzpřímila se na loži:
„Slyš, Hospodinův hlas je na vodách,

jak velký vítr hučí temnotou!“
A byla nepokojná, chvěla se.
Klid náhlý ale se jí chopil pak:

„Teď všechny lesy sladce dřímají,
a svaté hvězdy bdějí, s nimi Bůh!“

Tak šeptala a ruce povznesla,
a velkým hlasem hřmícím jako zvon,
a s tváří nadšenou pak zvolala:
„Chci zraky upírat na hory ty,
od kterých spása, pomoc přichází!
Jak hory se všech stran Jerusalem
obkličují, tak jímá se všech stran
Bůh lid svůj věrný! Radost vyšlehá
teď k nebi nevýslovná! Vydává
hrob velký kořisť svou, a žije zas
ten zrazený a zavražděný lid!“

Víc nemluvila již... Když zemřela
já okno otevřel, a nad městem
jak nad Betlémem hvězda hořela.
Ó symbol svaté její naděje!
Mrak celé nebe kryl, jen hvězda ta
tam plála jako osamělý květ.

Já vyjel z města ještě v onu noc,
já po tajmu naložil mrtvolu

a prchal jak z Egypta Israel.
Ten starý kněz, jenž v temném lese žil,
a čekal tam na úsvit radostný
vše smiřující smrti, vykonal
nad paní Saloménou modlitbu.
Já ale vez' ji dál až v černý hvozd,
jenž zádumčivě tvoří hranici
Čech neblahých s nevlídným Německem.
Tam v půdu svatou otců šťastnějších
já uložil svou paní předrahou,
a pěšky, nesa dítě na plecích,
já putoval kol hradů sřícených
a opuštěných vesnic do Čech hloub.

Já přišel k tobě, snadno uhodneš,
ač tenkrát neřekl jsem slova ti,
že dítě, které se mnou žilo zde,
jest dcerou Častolárských velmožů,
ta malá Griselda, již znala jsi
v dnech krásnějších, na štěstí výsluní."

Tak končil Adam. Paní Alena
po drahné chvíli zádumčivě dí:

„Nuž vezmu na sebe to břemeno,
jež patrně na bedra klást mi chceš.
Ví z Častolárů Griselda, kým je?"

„Zná jmeno své, zajisté tuší též,
že křivda její matce děla se,
však celý význam svého neštěstí
to děcko chápat nedovede přec.

Ó Aleno, ty sama matkou jsi,
a tvému děcku dala jmeno své
a mnoho lásky ta, jež zrazena
pak byla mužem tvým. Jest nemožno,
bys zapomněla její laskavost!

Já dlouho hledal v Čechách přátele,
než k tobě přišel jsem, žel bohu však
já nenalezl jich... Tu kmitla mi
tmou zoufalství tvář tvoje, Aleno!
Mně zdálo se, že ty mě vyslyšíš,
ty byla's dobrou, ty's prý strádala,
když zradu páchali! Ó já to vím
i přes to, že ty zrádce hájit chceš!
Ó Aleno, při hlavě dcery tvé
tě zaklínám, Griseldy ujmi se!
Buď prokleta a věčně duše tvá
ať bloudí bez pokoje, jest-li že
můj z hloubí volající nyní hlas
v tvé srdce nevnikne! Ať dítě tvé“ —

„Ó stůj, pro Boha stůj, a nedomluv!“
bez dechu volá paní Alena,

a klesá vedle lože zsinalá
na kolena, a slzy hrnou se
po chvějící se tváři. „Dítě mé,
má Saloména!“ šeptá, „neklň jí!
Chci činit vše dle sil a prostředků.“

Chmur temnota na čele Adama
se rozptýlila, vzal ji za ruku
a pravil tak: „Nuž já chci žehnat jí
i tobě, Aleno. Teď přísahej
při drahé hlavě Salomény své,
že nevyzradíš velké tajemství,
jež tobě svěřit chci.

A Alena
rtem chvějícím se, bledá jako smrt
mu přísahala. Adam chvilku pak
na lůžku ležel, tiše, beze slov
jak síly své by sbíral poslední,
a posléz jal se takto mluviti:

„Věz, Aleno, že tůny s penězi,
jež zavezli jsme tajně do Němec
a které zabavil král Ferdinand,
že nebyly jediným bohatstvím,
jež z Častolárů pánům zůstalo
po pádu jejich s výše bývalé.

Ty znáš tu velkou síň, již zvali jsme
na hradě „zlatou“ vždy, pro bleskot zdí
a neobvyklou její nádheru.
Ty víš, že podobizna visí tam
na pravo od vchodu, v leposti své
to paní Saloména, v rouše tom
tak bílém jako sníh a posetém
jak noční nebe drahým kamením,
v němž skvěla se při hodech slavnostních,
když falcký Bedřich, host, k ní zavítal.

Dej dobře pozor, co ti pravím teď:
Má podobizna rámec uměle
a přebohatě vyřezávaný.
Květ vedle květu jak by pučel tam,
a jeden z nich je růže purpurná,
střed tvoří dolní části, zlatý had
se dotýká té růže jazykem.

Vší silou pakli růži zatlačíš,
tak že ti povolí a vnoří se
jak do zdi hluboce, div zdá se ti,
že před tvým zrakem, věru, děje se:
na ose své se obraz obrátí
a uzříš malé dvéře; tento klíč
je otvírá, jej dobře zachovej...

Do skrýše za obrazem odnes' jsem
já s panem z Častolárů skvosty vše,
jež po staletí rod ten nastřádal,
též malá tůna zlata stojí tam.

Já jediný o tajemství tom vím.
Na štěstí neměli jsme času již
z té skrýše zlato poslat do Němec,
sic bylo by to na vždy ztraceno.
To Griseldino jesti dědictví,
v tvé ruce skládám je. Ty pomoz jí,
by dosáhla, co jejím majetkem.
Na tobě jest teď, nalézt prostředky.
Já marně snažil se, v hrad vetřít se.
Snad brzy ale třeba nebude
lstí domáhat se práva svatého.
Snad záhy vyplní se naděje,
jichž nikdy vzdáti jsme se nechtěli.
Snad vyhnanci již brzy vítězně
se vrátí zpět a vše se napraví.

Pak udej nové vládě tajemství,
a odměna tě jistě nemine,
až Griseldě se vrátí dědictví.

Však kdyby dál nás ještě zkoušel Bůh,
a Čechy na dál v rukou cizinců

a dobrodruhů v plenu zůstaly,
pak lesť jen zbude ti a úskoky.
Nuž to je vše, co jsem ti řici chtěl.
Ty chápeš vše? Své pomni přísahy.“

Po těchto slovech Adam unaven
na lůžko kles', a paní Alena
jak přízrak děsný, bledá, s očima
jak plameny, jak uhlí žeřavé,
nad starcem klonila se, lakota
jak žízeň, kterou nelze ukojit,
jí v duši vřela, oheň zžíravý,
a hrůza porušiti přísahu
v led měnila jí krev; klíč rezavý
jak relikvii k srdci tlačila,
a tělo chvělo se jak osyka.

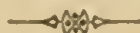
Tak stála dlouho, posléz pravila:
„Vy nezemřete ještě, Adame.
Já zítra s Griseldou se vrátím sem
a léky přinesu.“
On usmál se
a odpověděl: „Přiveď Griseldu.“

Pak zavřel oči. Ještě meškala,
když ale viděla, že usíná,
bez hluku vyšla ven, a vrátila
se klusem lesy v truskovický dvůr.

Již svítalo se, když jí Estera
plášť s ramen brala; netázala se,
zda paní její Adam Jesenský
cos svěřil. Mluvila dost zřejmě tvář
ta ubledlá, ten chvějící se ret.
Až do východu slunce Alena
u lůžka stála, kde jak poupata
tak tiše obě děti ležely,
a ruce její, svírající se,
klíč starý, zrezavělý točily.

Dva ještě dni žil Adam Jesenský,
již málo mluvil, dechem posledním
pak žehnal Griseldu, již plačící
po jeho smrti vedli do dvora,
na večer, v starou síň, kde při ohni
zas předly dívky, stará Estera
kde opět povídala pohádky:
Tam Saloména opět vítala
jak v onen večer „svého anděla".

A paní Alena zas dumala
v svém křesle; uhlídajíc sirotka
bezděky vzpomněla té pohádky
o bloudícím tom děcku královském,
jež bílou svoji matku hledalo.
Líc její však již nejevila víc,
jak v onen večer stopu soustrasti.

III.

Teď nastaly Aleně chmurné dni,
tíž každým ránem větší zdála se,
čím dál tím bledší byla její tvář,
a oči zapadaly hluboce.

„Co s dítětem si počít?“ dumala
s počátku s nelibostí, později však
si pravila: „Já trpět nemohu
ji pod svou střechou. Jaký byl to slib?
Ten starý muž jej ze mne vynutil.
Bůh slyšet nemohl, co mimoděk
jen šeptal ret můj... Aneb slyšel přec?“

Klid její prchal. Bylať Griselda
jí věčnou výčitkou zrad otcových,
zrad mužových. To v srdci budilo
jí neurčitou zášť... Ji potlačit
se někdy snažila, však řevnivost
též dostavila se, když viděla,
jak dcera její s velkým nadšením
a s láskou blouznivou jak anděla
Griseldu milovala, více k ní
než k matce zádumčivé přilnula.

Ta řevnivost jí srdce zžírala,
to dítě netvorem se zdálo jí,
a přece v hloubí duše šeptal hlas
jí jakýs škodolibý: „Upírat
ty nemůžeš, Griselda krásná je;
jak mizí Saloména vedle ní!“

Do kořán otvírala závisť zrak,
dnem každým vypátrala nový vděk
u sirotka; jak krásu výšila
ta prostá Griseldina důstojnost,
v tom stáří nezvyklá; kde brala jen
tu snivou sladkost, která zářila
tak dojemně jí z tváři přibledlé?

Proč každý zjemnil hlas, když mluvil s ní?
Proč nikdo neuhoď, že uráží
tou směšnou úctivostí Alenu?
Nuž, bylo třeba zřejmě promluvit.

„Ta tulačka, kterou jsem přijala
jen z útrpnosti v chvíli slabosti,
si počíná jak paní v domě mém,“
tak jednou Saloméně pravila
u přítomnosti dívek předoucích,
když tato ruku malé Griseldy
k rtům byla nesla v žertu, laškujíc.

A Saloména jako v leknutí
tak zvolala: „Ó, nemluv, matko, tak!
Ty víš, že Griselda je princezna,
ta, která matku hledá ztracenou!“

Tu paní Alena se zarděla,
jak bleskem v duchu jejím zakmitla
ta zlatá síň na hradě, obraz ten,
za kterým v temnu v kupách leželo
to zlato, jiskřící se kameny,
a zraky krásné paní s obrazu
tak plny hněvu na ni svítily,
že zakryla si dlaní rychle tvář.
Bez slova z síně vyšla, její zášť
však hlubší byla od onoho dne.

Když vrátila se k ohni, v křeslo své,
tu před sebou se chtěla omluvit
a ukonejšit svoje výčitky.
„Já vzala na se úkol nemožný,“
tak rozjímala. „Adam Jesenský
měl vůli pevnou, a přec vykonat,
co na mně žádal, nemoh' nikterak.
Hrad nepřístupný je, on sám tak děl.
Jak tedy dobýt toho dědictví?“

Tu přetrhla se rozjímání nit,
a lakota se drala v duši jí

jak potopa žhavého olova.
Před zrakem jejím rozvlnilo se
jak kouzlem pekla v záři úchvatné
to skryté bohatství co ohromné
a nekonečné moře zlata, v němž
jak ostrovy plovaly rubíny;
jak toužil její ret se napít tam,
ó, tonouti by chtěla v zlatě tom!
A kdyby dosáhla tu bájnou tůň?
Slib její pošetilý, přísaha
ta vynucená, jako temný stín
by mezi rudým zlatem stál a ní,
a ruka paní Častolárové
by temnem kynula, a její prst
by ukázal na pravou dědičku!

A kdyby Griseldy už nebylo?

Tak v duši její plné temnosti
to zasyčelo hadím sykotem.

Jak požár myšlenka ta vyšlehla
jí z hrozných zraků chmurným plamenem,
a Griselda, jež zrak ten pochytla,
se zachvěla, nevědouc sama proč,
a tulila se k Saloméně blíž.

A z toho dne ta byla jediná,
jež nezměněná, věrná zůstala;

ti ostatní se vyhýbali jí,
by paní svojí nerozhněvali;
po lhostejnosti přišla nelibost,
a brzy na Griseldu dívali
se všickni zrakem paní Aleny.

Jen stará Estera se nedala
svou paní ovládat a její hled,
ač přísný vždy, postrádal tvrdosti.

To vše Griselda chápat nemohla.
Jí bylo úzko v domě, cítila
tu temnou nenávist, jež jako stín
ji sledovala všudy: v dětinné
té útlé duši smutek nesmírný
se vzmáhal, uděšena tázala
se sama sebe: Proč ta nenávist?
Proč ve vyhnanství před tím bloudila?
Proč v zuřivosti tenkrát v Žitavě
lid házel kameny, proč její máť,
ta bílá, krásná, prchat musela,
proč skrývala se v lesích pošmurných?
A proč to záští bylo zase zde
na truskovickém dvoře?.. Zajisté,
byl někde krasší svět, tam daleko
za horami, kde slunce spávalo
po denní pouti! Žili lidé tam

tak dobří jako Adam Jesenský
a malá Saloména. Matka též
tam na ni čekala! Po tvářinkách
jí slzy tekly, touha veliká,
po klidu s matkou v hrobě hořela
v tom mladém srdci, které radosti
dle jmena znalo jen, a stará báj,
již Estera o dceři královské,
o jejím neštěstí a spasení
o blahém byla vypravovala,
ta na mysli jí stále tanula,
a v nitru jejím ona pohádka,
tak se vzpomínkou sladkou splynula
na krasší dni, jež někdy prožila
kdes daleko, v jakýchsi zahradách
a zlatých síních s matkou předrahou,
že snem se stala jejím nejdražším,
že pevnou víru dodávala jí,
že jedinou jí byla útěchou.

Že sama byla oním dítětem
to zřejmou, jasnou pravdou bylo jí,
a spásy slib ji sílil v útrapách.

Dřív Saloméně jen to šeptala,
pak ale zřejmě o tom mluvila,
dvůr celý o tom brzy vyprávěl

a úsměšky se na ni sypaly,
žert surový si šašky tropil z ní,
a mnohou slzu v skrytě ronila —
tím pevnější však byla víra v ní.

Tak minul rok jí v smutku, v sirobě,
však v sladkém snění též, a zase rok
jí minul stejně tak, až osudný
jí příběh nový, trpký přines' žal.

Hod Boží vánoční byl; Alena
chtíc do kostela v kočár sedala;
dvůr na samotě stál a zřídka jen
do chrámu jela, jenž byl vzdálený.

Již halila se právě v kožich svůj
a Saloménu pláštěm přikryla,
když tato náhle tak se ozvala:

„Proč Griselda nemůže s námi jet?
Jak stýskat se jí bude beze mne,
a nikdy kostel neviděla náš.“

„Že nikdy?“ ptá se paní Alena
a náhle zachvěla se, vzpomněla,
že dítě kacířů pod krovem svým
a v společnosti dcery chovala!

„Hned Griseldu přiveďte!“ zvolala,
a celou cestu o tom dumala,
jak bez hluku by mladou bludařku
na pravou víru měla obrátit.

A mezi tím, co rozjímala tak,
v kraj široký a v lesů šerou hloub
jak ve snu dívala se Griselda.
Sníh ležel všude, nebe šedivé
nad černým hvozdem viselo a mlha
jak závoj na sosny se věšela,
a slunce bez paprsků, ohromné
a rudé, zdálo se, že zimou mře.
Vše bylo jak v pochmurné pohádce.

Cos jako tajuplná dřímota
se v Griseldinu duši vkrádalo,
svět skutečnosti mizel, z hloubi mlh
svět druhý, který stálým byl jí snem,
se vynořoval, matky její stín
pod každým stromem stál a kynul jí
a Griselda se chvěla blaženstvím...

Již blížili se k cíli, kostel stál
pod starým stromovím, a pokryt byl
též sněhem vysoko, a kol a kol
ta bílá tišina ho jímala,

a tichem slavnostním a šerou mhou,
se linul sladce, tajuplně zpěv,
jak ze spod sněhu kdyby vycházel.

Tu zdálo Griseldě se, starý hvozd
u Žitavy že vidí před sebou,
a polosbořený ten kostelík
že stojí v něm, kde starý, vetchý kněz
chleb života podával nešťastným,
již po něm práhli a po domovu...
A slyšela ten starý zase žalm,
jenž zádumčivý, lesem šeřivým
se tenkrát k nebi vznášel, pomalu
se nápěv prostý, slova vznešená
jí v duši budily a v paměti.
Teď zdálo se jí, že jim rozumí!

Po celý čas, co byla v kostele
jak ve snu klečela, bez pohnutí,
jí v duši stále onen žalm jen zněl,
jak hukot vod, jak vítr ve stromech,
jen násilím se zpěvu zdržela.

Na cestě zpět ni slova jednoho
na všecky Salomény otázky
z úst nevypustila. Když doma pak
v síň vkročila, jež prázdna zdála se,

na tvář svou padla, jak to viděla
tam v cizině činiti zoufalce,
a ruce vznášejíc v zpěv vypukla,
v zpěv, který jako výkřik duše zněl,
v zpěv skřivánka, který při zoře mře!
To první její byla modlitba,
jež z hloubi srdce k Bohu nesla se.

A u vchodu, jak přízrak, Alena
o veřeje se podepírala,
a z očí její jiskry sršely.
„Ty hádě proklaté!“ tak zvolala.
„Tak potupuješ počestný můj dům?
Zpěv prokletý zavrhlých kacířů
ty v tvář mi metat smíš? To je tvůj dík
za dobrodiní mé, ty žebračko?“

Po těchto slovech v síň se řítila
a ruku pozdvihla, a Griselda
tu stála bledá, udivený zrak
na zraku visel paní Aleny,
zpěv ale její dál a dále zněl,
vždyť hrnul se jí z duše mimoděk
zdroj bohatý . . . Tu paní Alena
ji udeřila v sladkou, snivou tvář,
a místo zpěvu ze rtů vyšel vzdech:
„Ó moje matko!“ — Byl tak bolestný,

že Alena se lekla, prchala.
Strach pověrečný zalomcoval jí,
do komnaty své uchýlila se,
a v šeru jejím zdálo se jí pak,
stín bledý paní Častolárové
že na ni hledí s velkou výčitkou.

Strach odtamtud ji opět vypudil,
a spěchala v komnatu Estery
a pravila jí takto, pošmurně:

„Co před tebou bych déle tajila,
že Griselda břemenem přetěžkým
mi je, že nenávidím ji jak hřích.
V svém domě déle nevytrpím jí.“

A Estera se na to tázala:
„Chceš vyhnat ji, by v lesích zhynula?
Nuž učiň tak. To ještě scházelo,
bys dovršila to, co otec tvůj
a muž tvůj na tom rodě spáchali.
Ty arci jsi mi nesvěřila nic,
já ale vím, čí dcera Griselda.
Mám na tom dost, cos napověděla.“

„I ty se ujímáš té tulačky?“
Dí rozzlobena paní Alena,

„ty muži mému vyčítati smíš,
že jednal, povinnost jak kázala?
Jsi sama v stáří svém snad kacířkou?“

„Tou nejsem, Bůh to ví,“ dí stařena,
„však vidím přec, co pro nešťastnou zem
z té záští pošlo pravověřících.
Nu, stará jsem, postrádám moudrosti.
Tak muselo snad být. Buď s námi Bůh.“

Tak mluvíc, z truhly staré spuchřelé
kus po kuse své šatstvo vyňala
a skládala, a malou sošku též
svatého Václava a růženec
do uzlu zavázala vzdychajíc.

„Co znamená to všecko, Estero?“
se udiveně paní tázala,
„chceš na cestu se vydat nebo pouť?“

„Chci odejíti s malou Griseldou.
Přec samotno to dítě nepustím?
Tvé matky rod já příliš miluji
než abych kletbu Boží, těžkou tak,
na Saloménu dala dopadnout.
Jak Agar vyjdu s Ismaelem v poušť.
Bůh posud ještě má své anděly,
a nedá zahynouti bloudícím.“

„Stůj!“ volá rychle paní Alena.
„Slyš přece do konce, co říci chci!
Já velkou starost o Griseldu mám.
Ač nenávidím ji, přec zahynout
na věky nemá duše její. Chci,
by zapomněla kleté kacířství,
v němž vyrostla. S ní v klášter zajedu
a odevzdám ji péči sester tam.
Již zítra pojedeme do Dušic,
kde abatyše je má příbuzná.
Nuž jsem tak bezbožná, jak soudila's?“

„Já chválím počínání tvé, ač vím,
že neprýští se z lásky křesťanské.
Bůh žehnej ti, obměkči srdce tvé.“

Tak stařena, a paní Alena
v síň vrátila se, chladně pravila
tam Griseldě: „V mém domě naposled
ty dneska spíš; já zítra zavezu
tě k jeptiškám, v posvátný Páně dům.
Kéž zatvrzelá duše tvá se tam
na dobrou cestu dá!“ Tak pravila,
a upřeně do ohně zírala,
a nedotkla se jedním pohledem
té bledé tváři, na níž hořela
pod hvězdným okem skvrna červená.

Bez slova Griselda to slyšela
a pouze: „Bože, proč ta divá zášť?“
si šeptala, a hlavu schýlila.

A jeli zas tou bílou tišinou
a klínem zmrzlých lesů, dlouho tak,
až posléz nad řekou na výšině
se šedý klášter objevil jak hrob,
jenž hrozil pohltiti Griseldu.
Strach smrtelný ji jímal, myslila,
že výkřik nedovede potlačit,
však mlčela, a v nitru duše své
svůj starý žalm si vroucně zpívala.

Když vjely v klášter, k abatyši když
je dovedli, tu zmizel náhle strach,
neb sladký výraz, plný dobroty
té zářil s tváře; úsměv vítal je,
a v srdci vzdávala Griselda dík,
že Bůh ji uveď v tuto samotu,
kde zraky plny záští nebudou
snad déle děsit ji a mučiti!
Hned milovala nový domov svůj,
jen Saloména kdyby byla zde!
Sto pozdravů jí vroucích poslala,
sto pozdravů, z nichž ani jediný
k ní nedolét'.

A paní Alena
se vrátila teď sama do dvora
a byla veselá; vždyť odvalil
se balván s prsou jí, a chlubiti
se mohla uvnitř sebe, o duši
že zásluhu má malé kacířky.

Jak bylo sladce jí, když její dceř
po krátkém čase stesku velkého,
na Griseldu již nevzpomínala,
leč povzdechem, neb slovem laskavým,
a k ní zas víc a více přilnula,
v ní opět všechnu lásku středujíc,
jíž schopna byla. Mír zas panoval
na truskovickém dvoře.

Chýlila
se zima ku konci, přibývalo
již dni, a v polích práce začaly.
Tu náhle vrátila se zima zas,
ta krutá zima! Přikvačila z hor
jak litá saň, a vichr přilét' s ní,
a sníh a led a ostrozubý mráz.

Při velkém ohni v síni útulné,
o náhlém, neobvyklém obratu
těch časů právě povídali si,

a Estera své zkušenosti jim
o věci této vypravovala,
když štěkot psů se ozval pod okny
a mnoho hlasů znělo před domem,
a kroky duněly po umrzlé
jak kámen zemi; všickni tušili,
že cosi nezvyklého děje se.

Jen paní Alena se nelekla:
„Vždyť víte, že dnes jeli do lesa
pro dříví; vrátili se teprv teď,
co na tom divného?“

V tom rozlétly
se dvéře do kořán, a do síně
dva vešli muži, máry svázané
na rychlo z chvoje, houní přikryté
bez slova postavili na zem teď,
a všickni přítomní se tlačili
blíž k márám, nikdo nemluvil a přec
byl každý pohled trapnou otázkou.

„My v lese našli ji,“ řek' starší muž,
a kývl smutně hlavou. „Ubohá“,
pak druhý dodal. Paní Alena
však tázala se: „Kdo?“ a zároveň
s mar stáhla pevnou rukou přikrývku.

Síň zalehla teď velkým výkřikem,
a Saloména na tvář vrhla se.
Na marách bez pohnutí Griselda
jak mramor bílá, chladná ležela,
ve vlasech zlatých, splývajících jí
na prsa, třpytil se jak květy s hvězd
ve velkých vločkách sníh, a kolem rtů
jí bolný úsměv hrál, a na polo
ty velké oči pláčem zarudlé
se pootvíraly, a zelo z nich
cos hrozného, cos plno výčitek.

Slz nezdržel se nikdo, kdo ji zřel,
tak mladou, krásnou, a tak nešťastnou.
Jen jedno bylo srdce divoké,
jež zatlouklo ďábelskou radostí.

„Tak tedy na vždy jsem jí zbavena!“
si zašeptala paní Alena,
a myšlenka o velkém bohatství,
jež nikoho nebylo majetkem
teď, leda toho, jenž o jsoucnosti
a skrytu jeho věděl, myšlenka
ta hořela jí temně ve zracích.

„Jak ubohé to dítě do lesa
as přišlo?“ tázala se Estera.

„Hřích její nejspíš z kláštera ji hnal
neb zpoura snad. Nuž buď si tak neb tak
Hned odneste ji odsud, vidíte
přec, dceru mou jak k zemi skrušilo
to velké leknutí.“ Tak pravila,
a mezi tím se stará Estera
nad skřehlou naklonila Griseldou.
„Já cítím slabě její srdce bít!
Smrt dosud s žitím o ni zápasí!“

„Ty mýlíš se, je mrtva docela,“
dí paní Alena, však Estera:
„Já vím, že žije, — ha, teď slabý vzdech
jí vyšel z úst! Ó Bože, budiž dík!
V mou doneste ji rychle komnatu,
tam teplo je, a já ji zachráním!“

„Ó Bohu díky!“ všickni zvolali,
jen Alena zašeptla: „Proklatě!“

Smrt ale nedala se zaplašit
tak snadně, jak si přála Estera;
dva dni a noci dvě to trvalo,
než vážka života se klonila
na stranu pozemskou, než rozhodl
ten, který naše řídí osudy,
že nezahyne ještě vnadný květ,

že určeno mu trpět ještě dál,
tím krásnější by jeho rozkvět byl
u hlubokého zdroje věčnosti.

Vzdech hluboký byl prvním znamením,
jímž Griselda na jevo dávala,
že nabývala opět vědomí.
Pak poznala tvář staré Estery
a hádala, že nachází se zas
na dvoře truskovickém. Nepokoj
se jevil jí na tváři, šeptala:
„Jsou dvéře zavřeny? Nepřijde sem?“

„Buď ticha, jsi pod mojí ochranou,“
dí stařena, vždyť tušila, před kým
strach dítě má, a tvář jí hladila.

„Ach, Estero! Já viděla ten hrad,
ten zlatý z pohádky, v němž matka má,
ta bílá královna, ta nešťastná
tak dlouho na mne čeká. Viděla
jsem plát ho rudě, samé démanty
na stromech svítily a hvězdný květ.
Tak blízko byla jsem už, Estero,
sníh v lese ale byl tak hluboký,
a já tak unavena blouděním!
Krok jediný už byl mi nemožný.
Já s pláčem sedla v sníh, já volala

svou matku.. V tom se zatočilo vše
a náhlý hluk se ozval, hučivý
zvon jak by hrana hřímal v klášteře,
a samá kola, zlatá, stříbrná
se vzduchem míhala, a teplo tak
mi bylo pojednou... Pak přišla tma“...

A dítě mlčelo a zavřelo
své snivé oči, smutku temný mrak
jí přelít' tvář, a stará Estera
se slzou v oku hlavou kývala.
Že nebyl to jen pouhý dívky sen,
to věděla, vždyť muži pravili,
že našli polomrtvou Griseldu
v čas slunce západu, že její tvář
jak krví, rudým světlem polita
se zdála, obrácena v stranu tu,
kde Dřínov hrad až zázračně prý plál,
v zář červánků jako by stopen byl.
Hrad Dřínov! Esteře se zableskla
při upomínce slza v očích zas!
„Ty dítě ubohé, ty netušíš,
jak mnoho pravdy jeví se v tvém snu!
Dům otcův viděla jsi před sebou,
po lesích bloudíc jako žebračka!“

Tak šeptá Estera, a Griselda
zas oči otevírá, úsměvem

své děkovala staré Esteře
za výraz soucitu, jejž viděla.

„Proč ale z kláštera jsi uprchla?
neb věřit nemohu, že jeptišky
tě z posvátného domu vyhnaly,
jak domnívá se paní Alena.“

Mrak temný zastřel Griseldinu líc
a celé tělo se jí zachvělo.
„Já utekla jim, zlatá Estero!
Měj milosrdí, nevydej mne jim!“
A dítě pláče, lomí rukama.

„Co učinily tobě, ubohá?“

„Ach Estero, ach jak mne mučily!“
Když řekla jsem jim jmeno matky své,
tu pravily mi, v pekle nejhlubším
že zatracena prý! Pak o bludech
mi mluvily, v jichž víru utonu,
když na matku svou nezapomenu.

Já řekla jim, že být to nemůže,
že matka moje byla andělem.

„Chceš věčně být jak ona ztracena?“
tak zasípala jedna zlostně z nich.

A já jí řekla, v ráj že nechci ten,
v němž matka moje není předrahá.

Jen abatyše ubránila mě
před zuřivostí jejich tenkráte;
ač mnohdy přísná, dobrá byla vždy.

Ach, Estero! Tak každý, každý den
mě jiná mučila a trápila,
vždy opakujíc, že jsem ztracena,
že bludařka jsem Bohu nemilá,
ač s nimi v kapli jsem se modlila
před sochou svaté panny, jejíž tvář
tak sladká byla jako matky mé.
A jednou, když jsem jim to pravila,
se rozhněvaly víc než před tím kdy.
a zahrozily temným vězením,
a při tom matce mojí spílaly.

Já chtěla k abatyši, ony však
mě nepustily k ní, a nepravdou
mě u ní nařkly, neboť ona též
teď zapomněla dávnou laskavost.
„Jsi zatvrzelé dítě,“ pravila,
„a nutno, abys trestu zkusila.“

Pak vedli v kapli mě, bych prosila
tu svatou sochu, aby urážku

mi odpustila, že jsem porovnat
se osmělila svatou její tvář,
s tou lící zohyzděnou kacířstvím,
a všemi hříchy ženy ztracené.
Za slovo to já knihou mrštila
v tvář tryznitelky své, pak uprchla
jsem rychle v sad, než přišly ostatní
na její volání. A přelezla
jsem šťastně zeď. Tak volna byla jsem!

Noc strávila jsem v lese ve skrýši,
a ráno prchala jsem směrem tím,
kde věděla jsem, truskovický dvůr
že leží. Chtěla jsem se vyznat zde
ze všeho kajicně. Čím blíže však
jsem přicházela, větší tím můj strach
se stával. Obrátila jsem se v les
zas zpět, a rozhodla se uprchnout
zas za hranice, mezi vyhnance,
kde matka moje žila, zemřela.

Já vyhledati chtěla ovčárnu,
kde starý Adam někdy žil a tam
jsem rozzpomenout chtěla se těch cest,
jimiž jsme přišli v zem, kde nenávist
mne stihá ukrutná. Já s pláčem tak
se vrátila do lesa; umdlení,

hlad bránily mi dále jít, an hrad
ten zlatý se mi náhle objevil . . .
Pak přišla tma a probuzení zde . . .“

A Estera to vyslyšela vše,
a smutně starou hlavou kývala,
vzdech mnohý se jí z prsou na rty dral.
„Buď ticha,· chlácholila Griseldu.
„Já chci tě chránit, ač jsi chybila.“

„A matka moje?“ ptá se Griselda.
„Je v nebi,“ praví slavně Estera,
„a byla mučednicí na zemi.“

Tu Griselda propuká v tichý pláč,
a slzami se sladce usmívá,
a jak by těžké spadlo břemeno
jí s útlých beder, v spánek upadá.

List zatím došel z Dušic Aleně,
tam stálo vše, co dítě kacířské
zlé, zatvrzelé bylo spáchalo,
a Alena tak rozzuřila se,
že ze dvora vyhnati chtěla hned
tu duši ďábelskou. Však Estera
tu stála pevně, neohrožena,
a paní Alena jí pravila:

„Já nechci více vidět její tvář!
Nuž dobře, zůstane v tvé komnatě,
až uzdraví se. Týden zůstane,
pak dovedeš ji v starou ovčárnu,
ať kozy pase tam, až nahlédne,
jak těžce hřešila, až pokorně
sem žádat přijde, aby církev ji
v své lůno přijala. To řekni jí.
Až do té doby nesmí přes můj práh,
až do té doby bude pasačkou.“ —

„V té krajině, kde její otcové
kdys vládli mocně jako králové,
a tvoji žili z jejich milosti!“
Dí Estera a paní Alena
jí odmlouvá: „Tak v světě vede se!
Jí ostatně je brzy čtrnáct let,
svůj chleb ať vydělat se naučí.“

A stalo se. Za týden Griselda
při červáncích se brala v ovčárnu,
v tu malou, nízkou, začmouzenou síň,
kde před tím starý Adam Jesenský
s ní žil. Tak dodržela Alena
svůj slib, a tak se stala Griselda,
květ poslední na kmeni mohutném
kdys pánů slavných, služkou ubohou.

IV.

„Však ona kajicně se dostaví
v dvůr truskovický, prosit o milost!“

Tak chlácholila paní Alena
vždy starou Esteru, když výčitky
jí tichým sice hlasem činila,
však s pohledem tak přísným, káravým,
že paní v zmatku oči klopila

A v pravdě věřila to Alena,
však na Griseldu marně čekala.

Ta žila klidně v staré ovčárně
a pásla stádo skotačivých koz,
a vodila je lesem, po stráních
a dál a dál, a nové krajiny,
se zdálo jí, odkryla každým dnem

Jí sladce v klidu nyní plynul čas.
Chleb černý bez reptání jídala,
buď v stínu dubů, jimiž oblaka

po nebi plouti pozorovala,
buď vedle stříbrolesklých studánek,
a nikdo teď jí zpívat nebránil
ten drahý žalm v lesů hlubinách,
a nikdo nebránil jí lesiny,
hor modrých kruh, a vlhké jeskyně,
svých pohádek zalidnit bytostmi.

Na večer vrátila se v ovčárnu.
Tam stařec žil na místě Adama
a žena jeho; prostí, nemluvní,
však vlídní předc. Jim ráda sloužila:
tu s džbánem v les chodila pro vodu
ku pramenu, jenž v šeru blýskal se,
hvězd bílých jak by celé poklady
mu na dně ležely, a bublal tak,
jak vypravovati by o tom chtěl;
tu pomáhala oheň roznítit
a kotel zavěsit; pak seděla
na zemi při ohništi. Hleděla
tak ráda v plameny a žeřavé
na uhlí, které přirovnávala
vždy kupám zlata, kopcům z rubínů
pod zemí ukrytých, a plameny,
ty modravé a bledě zelené,
to byly skřítkové, již skákali
po čarných pokladech co hlídači.

Pes ležel vedle ní a hlavu svou
v klín kladl jí, a ona šeptala
mu pohádky své; milovala jej
jak druha. V zraku jeho čítala
tak mnoho lásky! Rozuměla mu
a němým v očích jeho otázkám.
Jak ona, též o jiném světě snil,
a byla jista, brány ráje kdys
že před ním nezůstanou zavřeny.

Tu útěchu mu v ucho šeptala.
A on tak vděčným byl a přítulným!
Když na lůžko šla, za ní chodil vždy
až na práh komnaty, a ležel tam,
by chránil ji.
Síň čmoudem ztemnělá
jen nízka byla. Griselda ji však
za krátkou dobu proměnila v sluj
pro pravou bytost z říše pohádek.

Od stropu kapradiny visely,
ohromné, fantastické vějíře,
jež leskem kovovým se lišily
od černých stěn, a pestrých motýlů
roj se tam proháněl. Mech nejměkčí
a vonný tvořil síně koberec
a lůžko bylo samá fialka

a douška mateří. A šerem pak
s říms tajuplně pestré křišťály
jak hvězdy hořely; a před oknem
koš plané hrušky šuměl. Holubi
v ní hnízdo měli. Opodál zas les
se modral, hučící buď z hluboka
jak tisíce harf truchlé ozvěny,
neb šelestící stříbrný jak slap.

A v jeho lůno slunce padalo,
pták ohnivý, jenž hledá hnízdo své;
když zmizelo, nad lesem kmital se
pruh světlý, chvějící se soumrakem,
jak záře svítí svatým nad hlavou.

Jak často vzpomínala Griselda,
v tak sladkých snění chvílích, dalekých
těch krajin za lesem, kde bloudila
kdys jako děcko s matkou, s Adamem,
a jednou náhle v paměť přišlo jí,
že Adam v této síni pod kámen,
co poklad nejdražší, byl uschoval
jakousi knihu, že byl pravil jí,
v ní všechna moudrost že je složena
a pravda největší, a z knihy té
ji čísti naučil. Tu knihu knih
teď najíti, Griseldě zdálo se

být blaženstvím! Se srdcem tlukoucím
ten kámen pozvedla... Ó radosti!
Tam nedotknuta bible ležela!

Tou knihou vzešlo v nitru Griseldy
cos jako slavný den pln paprsků,
teď teprv chápat počala, co svět.
Co něžných slz jí z očí vytrysklo,
co zahořelo v srdci nadšení!
Svět nový ten, a dávné staré sny,
jež duši její táhly unylou
jak zpěvní ptáci lesem šeřivým,
pak upomínky z mládí útlého,
a velká mluva tiché pustiny,
vše splynulo v ní v cosi snivého,
co porovnati lze té dřímotě,
jež životem je tiché květiny,
u vody dechem jara vyrostlé.

Tak žila Griselda na samotě,
a zapomínala na temnou zášť
tam v dvoře truskovickém. Věděla,
že Saloména mešká v klášteře
kdes v Praze, nevábilo tedy nic
ji blíže dvoru. Starou Esteru
pak někdy viděla, když ve svátek
šla do kostela s ženou ovčáka.

As rok tak uplynul, tu Estera
se roznemohla, náhle zemřela.

V den pohřbu vydala se Griselda
do dvoru poprv od onoho dne,
kdy vyhnala ji paní Alena.

U samé rakve setkala se s ní.
Jen s tíží potlačila Alena
svých citů vlnění. Což možné to?
To byla Griselda? Ne, zajisté
stín paní z Častoláru zjevil se
pln krásy zázračné, pln výsosti,
a v květu nejútlejší mladosti!

O zázraku! To byla Griselda!
Co dítě vyhnala ji od sebe,
a teď co krásná dívka přišla zpět;
a krása její byla přestupkem,
vždyť bodnutí přec v srdci Aleně
tak zřejmě hlásalo, že Griselda
nad dceru její spanilejší jest!

To bylo příliš. Trpkost plnila
jí duši znova. Kývla Griseldě,
by za ní vyšla v sad. Tam pravila:

„Ty chodíš na mši. Cítíš hodna se?
Máš pokoru, bys poprosila mě,
bych opět v klášter s tebou zajela?
Tam dosáhnouti lze ti, kajicné,
snad odpuštění hříchů tvých, a snad
že vrátíš-li se v lůno církve nám,
pro celé žití najdeš útulek
tam v Dušicích u panen řeholních.“

Tak dí a hledí na ni hrozivě.
A Griselda jí odpovídá tak:
„Do kláštera já nechci. Zůstanu
při víře otců svých. Snad neměla
bych chodit na mši? Bůh mi odpustí
Já ráda klečím tam, kde modlí se
i druzí vroucně.“

„Tedy neprosíš?
V své pýše trváš? V bludech prokletých?
Ty víš, že vyhnali by kacířku,
jen slovem kdybych prozradila tě!“

A Griselda se slzou v očích dí:
„Ó nechte mne, kde jsem. Jsemť šťastnou tam.
Ó rcete! odkud vaše nenávist?“

„Nuž jdi!“ Tu zvolá paní Alena.
„Chci zapomenout, že jsi na světě.
Však chraň se zjevit se před tváří mou!“

V svou samotu šla opět Griselda,
a tenkrát dodržela Alena
svůj daný slib; že žije Griselda,
to za krátký již zapomněla čas,
když nebylo teď staré Estery,
by výčitkou jí paměť křísila.
Tím palčivěji v duši lakotné
se znova ozývala žízeň teď
po pokladech, jež choval Dřínov hrad,
a o kterých byl Adam mluvil jí.

Sen prchal s její víček; slyšela,
že jeden z dobrodruhů německých,
již sloužili ve vojště císařském,
hrad Dřínov dostal jako náhradu
za služby své, za peníz laciný.

Což kdyby náhodou se dopátral
těch zlatých pokladů za obrazem?
Ta myšlenka jí odnímala dech.
Ves její mysl naplnila se
sny horečnými, jako šílenství
to lomcovalo ní, na spasení
své přísahala si, že poklady
jí náležeti musí, stůj co stůj.

A mezi tím, co tak se trápila,
na poušti kvetla dál jak květina

ta, které zlato náleželo to;
však zlata dražší bylo slunce jí,
když prosévalo sladké světlo své
v hloub lesa korunami starých bříz,
a z mechu tisíc květů kouzlilo,
by Vesna po něm v slávě kráčela;
a Vesna přišla, jak by zavolal,
a byla všude, v háji, na lukách,
hvozd chvěl se jí, i vody hluboké, —
a v duši Griseldinu vešla též.

Byl krásný den a lesy voněly,
chlad jejich vábil k dlouhým potulkám,
a Griselda své stádo zavedla
do zeleného šera hluboko.

Po cestě tolik květin zdvihalo
k ní pestrých hlav, že nestačil jí klín,
a vila věnce, které na skráně
si kladla jako vonnou tiaru,
i pás si upletla a náramky.

Na cestu málo dbala toho dne,
až pojednou se v houšti viděla
a poznala, že bloudí. Nelekla
se však, vždyť znala směr, kde ovčárna
as stála, jasné ráno bylo též,

a v lese Griselda se nebála.
„Kraj nový najdu,“ radovala se,
a hnala kozy tam, kde řídnul les.

Tu najednou — radostné leknutí —
když přišla na lem lesa, trčel hrad
před zrakem překvapeným. Vykřikla.
To byl ten hrad, jejž tenkrát zahlídla,
když prchla z kláštera! To byl ten hrad,
jenž bájí zdál se jí! Jak bušilo
jí srdce mocně! Stokrát zajisté
jej byla ve snu spatřila, jak teď
k ní hleděl ze skal, jasem sálaje
v kraj modravý, kol jeho věži tak
vždy hejna kroužívala havranů!
Tak pošmurně vždy brána zavřená
se mračila jí vstříc, a bránila
jí vstoupit v zahrady a v zlatou síň,
kde snila, že by našla matku svou,
tu dlouho, dlouho oplakávanou!

Vzdech na rtech zmíral jí, a pozvedla
své chvějící se ruce k nebesům,
a pohled, který letěl k blankytu,
byl nejvroucnější, tichou modlitbou.

V tom okamžení brána pošmurná
se rozletěla, dusot na mostě
se ozval spuštěném, a Griselda
teď uviděla koně jako sníh,
na jehož hřbetě seděl hrdě muž
v háv oděný, jenž v slunci leskl se
jak péra ptáka. Cválal lesu blíž.

Již blízko byl, již rozeznala tvář.
To nebyl obyčejný smrtelník!
Byl poslem snad, kteréhož matka jí
vstříc poslala, by uvedl ji v hrad?
Zrak jeho zářící teď na ni pad'
jak slunce blesk, jak modrých blyskavic
zdroj hluboký a temných plamenů.

Tu náhle velký zmatek cítila,
var polil ji, a mráz hned sledoval,
tvář její zaplála, a vzchopíc se,
jak srna utíkala v šerou houšť.

Bez dechu padla posléz do mechu,
a zavírala oči; sluncí dvé
však v duši její plálo, jeho zrak,
ten sokolí, u nitru hořel jí,
před světlem tím nebylo úkrytu!

Ležela tiše, dýchat bála se,
a přiložila k zemi horkou tvář,
by rosa schladila ji... Dusot teď
po mechu hluše zněl, a spletením
keří kvetoucích jej opět spatřila.

Již myslela, že šťastně minul ji,
když vedle ní se ozval jeho pes,
a zuby cenil; horký jeho dech
na tváři cítila, a leknutím
se chvějíc vykřikla, a k útěku
se znova chopila. Buk ohromný
však v cestu stavil se, o jeho peň
své bílé čelo v chvatu ranila,
a polo omráčena klesla v mech.

Mrak, který stínil její vědomí,
však rychle minul, a když pozvédla
svých zraků jasný blankyt, viděla,
že nad hlavou jí svítí jeho zrak.

„Proč prcháš, podivná ty bytnosti?“
Děl tiše hlasem, hudbě podobným,
a jemně, vroucně vinul ramena
jí kolem těla; marně vymknouti
se jemu snažila. Jak silný byl!

„Ach, nebraň se! Já pustit nemohu
tě z náručí, ó ty bys zmizela,
v šer zelený bys rozplynula se
O, promluv přec, ty luzný přelude!“

Teď cítila, že slabne, hlava jí
na pestré jeho roucho z hedbáví
v tak nevýslovném zmatku klesala,
a padla tam, kde srdce tlouklo mu.

Ó, proč ji pozvednout jen nemohla!
On k srdci tiskl ji a mluvil zas:
„Hle, z tvého čela line teplá krev,
toť rubín vzácný, pro který by král
ten nejbohatší plaval za moře,
by dobyl ho a vsadil v korunu!“

A šátkem jemným, zlatem protkaným
se čela dotek' jí, a ke rtům pak
ten šátek přitisk' v tichém nadšení.

Bez dechu naslouchala Griselda,
a podivení sladké jalo ji,
báj lásky, která posud poupětem
jí v duši klíčila, ta kouzlem teď
se zdála rozkládati kalich svůj
co nesmírná, opojná květina.

Svět celý shlížel se v zázračnou hloub
té květné koruny, a hvězdný lesk,
jenž linul z ní, mu dával vzezření,
tak nové, nevídané, slavnostní!
Les jiný byl a nebe, slunce též,
cos svátečního, plné tajemství,
jak šumot křídel božích andělů,
teď vzduchem válo, lesu vrcholem,
a každý list a každý trávy stvol
se chvěl, jako by srdce bilo v něm.

Teď posléz zvěděla, čím štěstí jest!
Však promluviti, odpovídati
na jeho otázky, to nemohla,
vždyť srdce její v hrdle tlouklo jí,
a v oči jeho když tak hleděla,
tu bylo jí, jako by tonula,
do moře světla jakby padala,
a nevěděla radost-li či strach
to jest, co mocně tak ji schvacuje.

A posléz přece z jeho náruči
se mocí vyrvala, a chtěla jít,
ač srdce její zůstat kázalo;
tu nová slabost zachvátila ji,
a sedla pod buk v trávu květoucí.

On sedl vedle ní, a jeho pes
teď lichotil se k ní a položil
jí hlavu v klín, a sněhobílý kůň
se pásl klidně málo kroků dál,
a ticho bylo v lese, zelený
šer starých stromů plný vůně byl
a zpěvů snivých; cos jak dřímota,
však plna zlatých snů, se vkrádalo
do duše dívky, hlava klesala
jí jako lilie, když přetíží
ji rosa bohatá, a mladý muž
ji k sobě přiklonil, na prsa svá
ji položil; tam plna důvěry
teď zůstala jak unavený pták,
jenž hnízdo našel své; a hudba slov
zas z úst se jemu sladce linula,
a z očí její němá odpověď
mu přicházela jako záře z hvězd.

Na jmeno její ptal se, Griselda
když zašeptala je, o Griseldě
o jiné vypravoval jí, jež kdys
za času dávných žila, daleko;
co z lásky snášela, co trpěla,
jak překonala vše, a blažena
jak požívala posléz ovoce

svých trpkých zkoušek, v šťastném manželství,
to výmluvně jí všecko vylíčil.

Tu pravila mu Griselda, že též
by snášet chtěla, strádat, trpěti
za toho, který by jí hvězdou byl,
za toho, jejž by milovala kdy.

A při těch slovech zbledla, lekla se
své prosté výmluvnosti, lekla se,
jak když své tajemství kdo vyzradí.

On ale usmíval se; vstala teď
a déle nedala se zdržeti.
Tu, zdráhající, vsadil na koně
a veď jej za úzdu, a velký pes
po druhé straně šel, a stádo koz
je sledovalo... Lesy šuměly,
a korunami stromů modralo
se nebe, drozdi klokotali kdes
tam v houští hlohů, tráva voněla;
tak slavnostně jak v chrámu bylo vše,
a Griselda na onu Griseldu
si vzpomínala, o kteréžto dnes
zvěst plna divu byla došla jí.
Tak asi jela na hrad manželův
po strastech přestálých, ta blažená!

Vzdech plný neurčitých tužeb třás'
se na rtech jí... V tom rozstoupil se les
a před nimi tu stará ovčárna
se chmuřila z kamenů zvětralých.

„Zde doma jsem!" Griselda šeptala
a seskočila s koně. „S bohem buď!"
mu pravila, a její hlas se chvěl.

„My shledáme se opět?" šeptal jí,
a rty se dotek' čela bílého.
To slovo blažilo ji nesmírně.
Klid v srdci měla. Stála na prahu
a hleděla tak dlouho v lesu klín,
až míhající mezi stromovím
se obraz jeho ztratil. Vešla pak.

Den minul jí, a noc když modravá
se na kraj spustila, sen přiletěl
a čarným křídlem vykouzlil jí ráj;
že zase sedí v lese pod bukem
jí zdálo se, a sladký jeho hlas
jí zase v sluchu zněl, a hlas ten rost'
jak vánek, jako deště tichý šum,
až zbudil ji, pak stále ještě zněl
jak pod oknem a vábil s lůžka ji.
Šla oknu blíž — radostné leknutí!

To nebyl sen! Pod hruškou šepotnou
stál v bílém lesku luny mlčící!

„Bez tebe, drahá, žíti těžko mi!“
tak tichým hlasem děl, přicházel blíž,
a dívka zardělá se klonila,
a plavé její vlasy proudily
jí s okna, zdálo se, že linuly
dva toky zlatých hvězd jí s temena.

„Mne mrazí zde, ach jsem tak umdlený,“
jí dále děl, „já pěšky přišel sem,
by dupot koně spáče nebudil.
Já viděl tě, teď mohu odejít!“

„Ó zůstaň!“ chtěla šeptat, „vejdi v dům!“
Však cos jí bránilo. Když odešel,
na lůžko sedla své, a plakala.
Od toho dne jej denně vídala,
buď v lese, kde tak sladce mluvil s ní
o blahu svém, že posléz našel tu,
jež jeho žití dala cenu, vzlet;
neb pod oknem, když luna nad hruší,
pták stříbrný, svůj zastavila let
po blankytu, by čarné světlo své
na hlavu lila mu, jak velekněz
svůj olej lije králi na témě.

A jednou přišel v bouři divoké.
Tu Griselda jej vedla v komnatu.
Tam přísahal jí lásku bez konce,
že Hertvikem je z Landsperku, jí řek',
že ona jeho ženou stane se,
hrad Dřínov že ji v síních uvítá,
v svých zlatých, jako světa královnu!

Byl jako plamen, který zžíral ji!
On žití ssál jí z těla, zmírala
a bez duše mu padla v náručí.
Vždyť dávno již tu její duši měl!
Teď tělo též mu v žertvu přinesla

Při bouři divoké pak slavili
noc svatební, a ráno krvavé
když na východu plálo příšerně,
v les Hertvik uprchl jak zločinec. —

Jen dvakráte jej ještě spatřila,
když pod mrakem se večer vkradl v dům,
pak řekl jí, že volá povinnost
jej do Prahy, na krátký však jen čas.

Teď Griselda již více nežila,
dny počítala jen a bloudila
po lesích jako přízrak neblahý.

Pak celé dny na mezi seděla,
a hleděla na Dřínov z povzdálí;
hrad ale chmuřil se, a nikdy víc
se brána jeho neotevřela.

Jak zoufalá se večer vracela,
a ráno znova konala svou pouť.
„Kéž přijde dnes!“ to byla modlitba
ta jediná, jíž k nebi volala.
Tvář její bledla, krokem nejistým
se potácela, oči blankytné
se staly příliš velké pro tu tvář.

On ale nepřicházel. Minul den
za dnem, a každým rostl její žal.

Teď v lesích počal list již žloutnouti,
vzduch stal se průhlednějším, zlatějším,
zář podzimní hrad Dřínov halila
jak pláštěm královským, a Griselda
na mezi zpomínala jeho slov,
hrad že ji uvítá jak královnu,
a slzy její padaly jak déšť.

A v noci jednou, vítr nad domem
když lkal, a mraky po obloze hnal
jak divou zvěř, že brzy skrývaly

v tmu měsíc, brzy trhaly se zas
jak obra temný plášť, že zdálo se,
že z jeho řas, jak perla ohromná,
ta vyděšená luna vypadla —
v té divé noci sedíc na lůžku
v svém zoufalství pravila Griselda:

„To nelze déle snášet! Půjdu tam,
v ten hrdý hrad, a volat v síních chci
to drahé jmeno jeho, dlouho tak,
až vydán pán mi bude Dřínova!
Ó snad mě zkouší jak tu Griseldu,
tu dávnou, zkoušel manžel její kdys?
Snad na mne čeká, snad jen zvědět chce,
jak dlouho žíti lze mi bez něho?
Snad myslí, že jsem zapomněla jej!“

A hleděla na mihající stín,
jejž hruše v komnatu jí házela,
a zdál ten stín se jí jak živý tvor,
jenž těšit přišel ji: „Měj důvěru!“
Stín pravil jí. „Já znám jej, Hertvíka!
Já na čelo mu padal, líbaje,
když v jasných nocích proti oknu stál.
Ten samý jsem já stín, a líbám teď,
tvé nohy.“

„Důvěřuji,“ šeptala,
a byla klidna tak a pokojna
a jista, že ho najde na hradě.

Když svítalo se, byla v lese již,
až ku starému buku vlekla se,
tam čekala, až slunce stálo výš,
pak sedla na mez proti Dřínovu.

Jak klesala jí v duši odvaha!
Strach jímal ji, když na to myslila,
na bránu že má klepat. Otevrou
a vpustí ji? Ó, zda jej nalezne?
Již vstávala. V tom brána osudná
se otevřela do kořán a pes,
ten velký jeho pes se objevil,
na prahu stál, a lesy ozvěnou
na štěkot jeho odpovídaly.

Již neváhala déle Griselda,
na křídlech touhy větrem letěla,
a neustála dřív, až bez dechu
u samé brany klesla na patník.
Pes radostně ji vítal, položil
jí hlavu v klín, a ona plakala
a radostí jej vroucně líbala.

Dvůr pustý byl a nikde člověka.
Kde měla hledat jej? Jak bušilo
jí srdce při myšlénce, že snad tam,
v tom dlouhém sloupořadí, v arkýři,
neb na širokých schodech, vedoucích
ku portiku z černého mramoru
on v plném lesku krásy zjeví se!
Rty její chvěly se, a nesměle
teď zvolala: „Ó Hertvíku, kde jsi?“

Tu ozval těsně vedle ní se hlas,
„Kdo jsi? Co hledáš zde?“, a stařena
o berlu opřená, jak sudička
z těch starých pohádek jí hleděla
v tvář zardělou, a bylo Griseldě
jak v pohádce. Jak známý byl jí hrad!
Jak pátrala po čárných zahradách,
kde Hertvík čekal u křů růžových,
by řekl jí, že veta po hoři,
že konec strádání a trpení!

„Co hledáš zde?“ se zase tázala
ta dobrá stařena, a Griselda
jí odpověděla: „Já čekám zde,
až toho hradu pán se objeví.“ —

„Pojď, sedni sem, s těch schodů sejde hned,
já čekám též.“ A sedly na stupeň,
a stařena pak dále mluvila:

„Chceš pomoci se jeho dovolat?
Ach, ubohá, on není štědrý tak,
jak páni z Častolárů bývali,
ti dobří, které odsud vyhnali
do bídy prý, a v zkázu úplnou.
Já stará jsem, a často vzpomínám.
Ach blahé časy, když po schodech těch
v dnech krásnějších — bylť ještě živ můj syn —
květ paní všech v své slávě kráčela.
Zde stával sněhobílý její kůň!
Můj syn byl štolbou tu na Dřínově,
a mnohdy pravíval mi na večer:
„Ach, matičko má zlatá, věřte mi,
jest paní Saloména andělem,
ne krásou pouze, ale dobrotou.
Bůh zajisté že žehnat bude jí
po celé žití, dá jí korunu
pak v nebi zajisté.“ Tak mluvíval
Bůh ale dal jí z trní korunu.
Nuž vůle jeho velebena buď.
Syn zahynul, a já jsem žebračkou.“

Krev stydla v žilách bledé Griseldy,
a pak zas ohněm v žilách bouřila.
To tedy otcův býval někdy hrad!
Jak vzplanuly jí tváře nadšením!
Jak podiví se Hertvík předrahý,
až řekne mu: mé držíš dědictví!
Slz horký proud jí z očí vytrysknul.
„Ó moje matko!“ štkajíc šeptala.

V tom stařena již rychle vstávala
a pravila: „Hle, přichází již pán!“

„Toť není on!“ vykřikla Griselda
a síly neměla, by vstala též.

Po schodech kráčel velký, starý muž,
hled jeho přísný byl a pošmurný,
veď dámu krytou hustým závojem.
Před nimi mladé páže spěchalo,
a volalo cos směrem do dvora.
Hned zahrčela kola, těžký vůz
se znakem Častolárských k schodům jel,
a starý muž veď dámu ku dvířkám,
a vstoupat pomáhal. Když kolem šla,
kde Griselda se vzchopit snažila,
zpod závoje zasvítil temný zrak,
a dáma v černém rouše z atlasu

se zachvěla jak velkým leknutím.
„Můj bože!“ vzkřikla v kočár vstupujíc,
a klesla jako v mdlobě na polštář.

Vůz vyjel klidně z brány v širý kraj;
a Griselda tu stála — mrtvola,
bez dechu, beze hnutí. Poznala
tu dámu okamžitě, věděla,
že kolem ní šla paní Alena.

Mráz jímal její duši, tušila,
že neštěstí ji stíhá veliké,
ač vysvětliti si to nemohla.
Co hledala ta hrozná žena zde?
Ó nebezpečí tomu hrozilo,
jenž nad vlastní jí duši dražším byl!

Hlas její hrozný byl, když vykřikla:
„Pán toho hradu, rcete mi, kde je?
Vy marně skrýváte jej přede mnou!“

A stařec přísné tváře pravil jí:
„Co žádáš ode mne?“ A Griselda:
„Ty nejsi jím! Ty lžeš! Ty nejsi jím!
Hrad držíš-li, zlým lupičem pak jsi!“

Tu stařec rozzuřil se divoce:
„Jsi jedna z těch, ty drzá tulačko,
již právo moje popírají mi?
Těch dávných pánů, kletých kacířů
ty zpomínáš, a přišla's rouhat se
mi v tvář?“

Po těchto slovech těžká pěst
jí padla na hlavu, a mrákota
zrak její zastřela...

Když minula
ta mdloba hluboká, tu viděla
se Griselda před branou zavřenou,
a bylo jí, jak bylo Evě as,
když z ráje vyhnána tu zřela zeď,
za kterou Edén dřímal květoucí.

Až na kraj lesa vlekla se, na mez
tam klesla v doušku mateří, a tam
bez hnutí jako ve snu ležela,
až soumrak z dolů vzcházel jako kouř.

Pak vzchopila se náhle, pravila:
„Ó v její moci jistě Hertvík jest!
Do dvora! Vzhůru! musí vydat jej!

Chci žebronit o milosť, prosit chci,
až kamenné to srdce obměkčím.“

Šíp rychlej neletí než Griselda
se lesy hnala. Větve šlehaly
do krve bledý její obličej,
šat její v cárech visel. Nedbala.

Tak udýchána, k smrti umdlena
doběhla dvoru; hvězdy plály již
na nebi, kterým jako chorobu
mha těžka, smutná šer svůj šířila.
Kol ticho bylo v lesích dřímavých,
jen voda kdesi v stínu šplounala.

Tma panovala v domě, v přízemku
však okna plála rudě, zářivě,
to v síni jasný oheň na krbu
svou píseň zpíval s vánkem v komíně.
Šla blíže Griselda, kdos v cestu jí
se postavil. „Bůh s námi a zlý pryč!
Jak lekl jsem se! Vždyť jsi jako duch.
Tak bledá! Mluv, co je ti, Griseldo?“

To starý hlídač byl, muž jeden z těch,
již Griseldu do dvora přinesli,
když v lese tenkrát skřehlou našli ji.

„Co hledáš zde?“ se dále vyptával.
„Chci paní vidět,“ odpověděla
mu Griselda, a na to starý muž:

„Chceš prosit o něco? To přišla jsi,
mé dítě, věru, v nejvhodnější čas!
Je laskava dnes paní Alena,
a není divu. Pán Bůh žehná jí
nad její zásluhu. Je Dřínov hrad
věc hodna, aby za ni děkoval
kdo na kolenou holých celý rok!
A bude jejím teď. Ty divíš se?
Nu nebude tak právě jejím hrad,
však dceři její bude náležet.
Ta velkou bude paní. Jak by as
se páni z Častolárů divili,
na koho přešel jejich majetek!“

„Hrad Dřínov!“ vzkřikla bledá Griselda,
„toť majetek jest přece Hertvíkův!
Ta žena vězní jej? Ó, pusť mě k ní!“

„Ty bloudku!“ smál se stařec, „blábolíš?
Pán Euseb z Landsperku tam pánem jest;
dnes uzavřela paní smlouvu s ním.
By zbavila jej dluhů nesmírných,
svou dceru jeho synu zasnoubí,

a jejím věnem vše se vyrovná.
To přece nenazýváš vězením?
Ta pouta, říká se, že sladká jsou.
Je Saloména krásna. Přijela
sem z Prahy nedávno. On sličný jest.
Pojď k oknu, přistoupni a uvidíš.“

„Můj Hertvík! Duše moje! Starče, lžeš!“
Tak vykřiknouti chtěla Griselda,
však rety její tak se zachvěly,
že bolestný z nich vyšel pouze sten.
Mžik stačil, aby došla pod okno.

Síň byla světlá, rudá plameny,
čar zlatý zdál se, že ji prochvíval
a v záři té, jak luzná pohádka
o panně labutí neb světici,
dceř paní Aleny se bělela,
zrak klopila, a vedle ní stál muž
jak jedle štíhlý; sladce šeptal cos,
rty jeho zdálo se, že chvěly se
jak něhou, z očí lásky linul jas,
a opodál v svém křesle seděla
máť nevěsty, a zrakem žehnala...

A Griseldě se zdálo, v hrudi své
že místo srdce mrtvý kámen má.

V ní víra zmírala a naděje,
přec k nebi pozvedla svůj suchý zrak
jak tonoucí se stébla chytit chce.
Ah, celý svět byl právě zemřel s ní!
Vše bylo shořelo, vše bylo troud!
Bůh shořel též se svými anděly!
Byl celý obzor popel šedivý,
a sem a tam jen jiskry sálaly
na místě hvězd, kterých už nebylo!
Kdy dopadne již liják popele,
by pohřbil ji i s těmi šťastnými?
Hled hledal zase světlou síň. — Tam muž
bral děvu za ruku a políbil
ji na čelo jak druhdy Griseldu!
A tato vykřikla jak divý pták,
když šíp mu vjede v srdce smrtící.
Les zachvěl se tím stonem bolestným,
a v síni zbledli, jak když zjeví se
stín krvavý při hodech veselých.

A Griselda teď ruce pozvedla,
cos dralo se jí z duše do hrdla
a hrozilo, že ji to udusí.
To kletba byla velká, strašlivá,
v tom ale Saloménin sladký zrak,
plu udivení, plach a postrašen
se k oknu obrátil, a Griselda

si vzpomněla na onu divou noc,
když poprvé při bouři vešla v dvůr,
a když ji Saloména vítala
co anděla, ji, sirou, bloudící.

Vzlyk místo kletby vyšel z její rtů,
a než se Hertvík k oknu přiblížil,
by vypátral, co znamená ten ston,
les v temný klín svůj dívku pohltil.
Tam její pláč se mísil v truchlý šum,
a kromě Boha nikdo neslyšel
co výkřiků a vzdechů bolestných
v hloub noci z hloubi duše sílala.

V.

Den jasný byl a velký zvonů zvuk
se zlatým vzduchem nes' a zapadal
v klín hluboký lesiny dřímavé,
jež mezi hradem a vsí Dřínovem
se rozkládala v šperku jesenním.

Jak v oulu hemžily se dědinou
dnes davy od rána, vše tlačilo
se kólem kostela, vždyť z Landsperku
dnes pán svou svatbu slaví. Nevěsta
jak lilje stříbrná u oltáře
již stojí, v hustém dýmu kadidla
zdá se jak světice, a úsměvem
tím sladkým kolem rtů se jeví cos
jak smutek, neurčitý jako bol,
a půvab její tím je dojemný.

Po jejím boku Hertvík s plamenným
a hrdým okem hledí knězi v tvář,

jak by ho k spěchu pobízeti chtěl.
Kněz starý byl a trochu loudavý.
Teď konečně ten přišel okamžik,
kdy ruce víže jim… V tom zaznělo
hlubokým tichem slovo bolestně,
tak bolestně, že zastavil se kněz.
Jen „Bože!“ znělo to, pak ticho zas,
jak dříve bylo… Vzdech ten zoufalý
ze stínu ozval se, kde monument
pod klenbou lodě pne se z mramoru
a z bronzu zářivého; krypta to
jest pánů dávných, nyní vyhnaných,
rod Častolárských spí tam dlouhý sen.

Byl ston ten hluboký snad výkřikem
nad zašlou slávou, který vydal prach
těch zetlelých tam dole pod zemí?

Lid zašept' tiše, ohlíželi se,
však neviděli žádný velký div,
stín žádný pánů z Častolárů tam
se nezjevil u krypty z mramoru,
jen bledá dívka polo omdlelá
v klín choulila se kněžny z mramoru,
jež seděla ve bílé slávě své
u prostřed ostatních soch pomníku.

Kdo byla dívka? Nikdo neznal jí,
ó nejspíše přespolní žebračka,
vždyť všickni nuzní tlačili se tam
dnes kolem pomníku, tam ve stínu,
a čekali na štědrou almužnu.

U oltáře byl obřad skončen teď.
Zas upřely se zraky diváků
na krásnou nevěstu, teď vedl ji
již Hertvík z kostela ku kočáru,
by jeli do hradu, a za nimi
dav hrnul se; dnes hostem mohl být
na hradě Dřínově, kdo tomu chtěl,
dnes místo vody víno tryskaly
fontány v zahradách, dnes štědrým byl
pán z Landsperku i paní Alena.

Ta sama, do vozu než stoupala,
svou vlastní rukou mezi žebráky
teď rozdávala dary bohaté.
„Dík! Bůh vám žehnej!“ znělo ozvěnou
to kostelem, a paní Alena
zrak pozvedala zbožně ku klenbě,
a děkovala Bohu v pýše své
za vlastní dobrotu, a házela
své peníze bez podívání kam,
jak slunce paprsky své rozsévá.

Tu náhle ranil šťastný její sluch.
zvuk, který zarazil jí v žilách krev,
ne „dík“ to znělo — ale „prokletí!“

To byla Griselda, neb v její klín
paď peníz z ruky paní Aleny.

Okamžik na sebe se dívaly
jak lvice před bojem, pak měnily
se bledé líce jejich pomalu,
jak královna se zdála Griselda,
jež v ruce padla spurných otroků,
tak hrda byla v němém bolu svém,
o temný mramor krypty opřená;
klid pojal ji tak velký, vznešený,
jak posilu by brala z popele,
jenž spočíval pod deskou náhrobní.

A paní Alena šíj sklonila,
a zsínalá prchala z kostela
a snažila se skrýt se v kočáře
před zrakem, který zdál se, že ji štval...

Teď kostel prázdný byl, jen Griselda
tam posud stála, okem planoucím
čtla slavných předků jmena na kryptě,
a kladla hlavu sochám na prsa,

a chladné jejich ruce líbala.
Tak bílá byla jako mramor sám,
a v srdci měla mrtvý jeho mráz.

„Já přestála svá muka,“ šeptala.
„Teď silna jsem, a vás chci hodna být,
vy předrazí, tam dole pod deskou.
Ach, viďte, klesl hluboce náš rod!
O vše nás oloupili, mě i vás.
Jak holubice krotka byla jsem.
Já chtěla odpustit! Však smířiti
se s těmi, kteří mrzce loupí nás,
to znamená: klesnouti ještě níž.
Msta krvavá je naděj jediná,
jež zbyla nám. Čím více pokory
si na nás žádají, tím hrději
my čelo vznesem. Cítím teď, kým jsem!
To cizé plémě, jež se vedralo
v zem neblahou a s vývrhelem vším
se spojilo, chce pánem naším být!
Ó prachu velebných mých předků, slyš!
Já nedopustím, bídný dobrodruh
by sídlil tam, kde v slávě žili jste!
Já pomstím vás, já sebe pomstím též.
V mém srdci není stopy lásky víc,
ten lhář ji zničil na vždy v duši mé.
Jsemť celá vaše, pomstě náležím.

Já nejsem Griseldou, já poslední
jsemť z Častolárů, a já mstít se chci!“

Tvář její byla klidna, srdce též —
jí bylo jak by v hrobě spala už.
Co učiniti, jak se pomstíti,
to jasno posud v duši nebylo.
Šla domů, sedla na své lůžko tam,
a hleděla na hruši tichý stín,
jenž blíže pomalu se přikrádal
od okna k loži, tak jak kráčí smrt.
Tak seděla bez hnutí celý den,
a krvavě když slunce klesalo
v hrob z oblaků, tu náhle vykřikla:

„Už vím, co učiním! Ó Dřínove,
ty v temný klesneš hrob jak slunce teď,
ty jak to slunce rudě zaplaneš
a pochováš je v temné trosky své!“

Po těchto slovech, klidna k podivu
ze svého lože vstala, hledala
kdes v koutě křesadlo a ukryla
pod šat, pak vyšla velkým krokem v les,
tak slavnostně jak v kostel kráčí kdo,
by velkou oběť bohu připravil.

Po cestě suché větve lámala,
mech sbírala, a věnec uvila
tak podivný, jak pro skráň mrtvoly,
jež dávno, dávno v tmavém hrobě tlí.

Ten věnec na hlavu si vsadila,
a vážně kráčela na Dřínov hrad.

Byl lidem naplněn, a v zahradách
se posud zpěv ozýval; rouháním
ten výskot zdál se jí, to veselí.
Což nevěděl ten tupý, slepý lid,
že častuje ho lupič prokletý?
Že pánem hradu Euseb z Laudsperku
a zrádný jeho syn? Nestoudná lež!

A ruku vložila na vínek svůj,
ten suchý, z mechu, vínek pohřební,
a cítila se jako královnou.

Když ohlížela se po zahradách,
tu upomínky z mládí útlého
se v duši její draly, sladký šer
a úsvit stříbrný! Ten starý strom
stín rozkládal svůj nad ní kdys, a tam
ten fontán uspával ji šplounáním!

Ty sochy omšené se dívaly
na dětské její hry, a poznala
i schody s pozlaceným zábradlím
jež vedly, určitě to věděla,
v síň hodovní! Tam kdysi hostina
se velká slavila, a matka tam
jak hvězda zářila v své nádheře
a leposti a ji, Griseldu, tam
svým vzácným hostům ukazovala
a jí se chlubila!.. Ó minulost!
Se srdcem mroucím nohu kladla teď
na první stupeň, vzhůru stoupala
jak ve snu, slepá spola slzami.

Teď stála v pusté chodbě, večer tam
se měnil v hustou tmu, hluk ze zahrad
zněl utlumen. Jak úzko bylo jí,
šer upomínek shasl, přítomnost,
ta pustá, temná, jímala jak hrob
ji kamenný. A dívka tázala
se samy sebe, co přec hledá zde,
zda muže zrádného... „Ne,“ zvolala.
„Jen pomsta vede mě, jen myšlenka,
že vyrvat musím z rukou lupičů
hrad Dřínov, abych odevzdala jej
plamenům k očistě!“

V tom ozvaly
se v dáli někde kroky na chodbě,
a Griselda jak bleskem spěchala
teď podél zdí, svou rukou zkoumajíc;
teď přišla k dveřům pouze přivřeným
a vklouzla rychle, šero bylo tam,
a Griselda poznala velkou síň.
Třpyt zlata po zdech svítil soumrakem:
tak známo bylo jí zde... Vykřikla.
To byla ona síň, již vídala
tak často ve snách! Bože, byl to klam?

Krok na chodbě ji znovu vyplašil,
již k dveřům blížil se, a Griselda
se vrhla rychle, strachem puzena,
za těžkou záslonu, jež visela
jak zlatý oblak, temně purpurný,
dva kroky od ní. Tam se schoulila,
a srdce v prsou bušilo jí tak,
že bála se, že tlukot prozradí
snad její přítomnost... Teď slyšela,
že někdo vešel v síň, šel kolem ní
a nedaleko zastavil se pak,
za chvilku pronikalo silnější
a prudší světlo clonu purpurnou,
kdos rozsvěcoval svíce, zdálo se.
Pak vyšel opět ven, a na chodbě

zas kroky zazněly, však hlučnější,
teď více vešlo osob, zajisté.
Teď sedaly, a někdo k dveřům šel
a na klíč zavřel je, pak vrátil se
a na to hned se ozval známý hlas.
Klam nebyl to, mluvila Alena!

Mha drala Griseldě se v zrak i sluch,
pak ale vzmužila se, trhlinou
u lemu clony zírala teď v síň.
Na stole v těžkém svícnu ze stříbra
pět velkých svící z vosku hořelo,
a bílá záře v prostor padala,
a Saloméně na hedbávný šat,
na hřivnu, třpytící se smaragdy,
jež bílé její hrdlo jímala.
Po jejím boku ženich její stál,
a klonila svou hlavu půvabnou
na jeho rameno, a hleděla
na matku, která takto mluvila:

„Můj milý zeti, drahá dcero má,
teď nadešel ten velký okamžik,
o kterém po leta jsem snívala;
můj úkol dochází teď splnění.
Ó Hertvíku, já osud dcery své
vám v ruce kladu! Onať pokladem

jest největším. Však poklad druhý též
vám odevzdávám, jak jsem slíbila.
Vy dědicem jste hradu Dřínova,
však nikdy, prosím, nezapomeňte,
že Dřínov hrad již hrozil uniknout
vám navždy, bez mé valné pomoci.

Vy skvělé jmeno přinášíte nám;
mé dítě potomkem je neslavné
sic rodiny, bez mé však pomoci
by vaše jmeno v bídě zaniklo.
Slib dala jsem já pánu z Landsperku,
že jeho tísně zbavím jej, když vy,
můj Hertvíku, šlechtickou korunu
na čelo postavíte dceři mé.
Dnes vyplnil jste slib svůj v kostele,
já vedla v síň vás sem, bych splnila
též daný slib. Že truskovický dvůr
vám náleží, to víte, stačil by
na víc než s polovici zbavit vás
všech dluhů tížících, já skvělej však
chci obdařiti muže dcery své.

Nuž vězte, jediná já z živoucích
znám veliké to tajemství, že zde
skryt leží velký poklad, nesmírny,
já jediná jej mohu nalézti,

a poklad ten jest darem svatebním,
jejž dávám v ruce vaše, Hertvíku;
rod kacířský, jenž zde kdys panoval
pro náhlý útěk zanechal jej zde,
a umíraje Adam Jesenský,
jich dávný sluha, druh a souvěrec,
to tajemství mi svěřil. Vaše teď
to zlato bude, které kacíři
po věky střádali... Hle, obraz ten
vchod zakrývá do kobky tajemné!...“

A paní Alena se blížila
teď záclоně, kde bledá Griselda
se vzpřímila a vyjít chtěla již,
by hlasem hromovým své dědictví
si žádala, a okem zhrdavým
své lupiče do prachu kořila.

To tedy celý původ zášti byl
u paní Aleny, a proto stal
se lhářem Hertvík, zrádcem, bídníkem!
Smích trpký náhle její duší zněl.
Proč déle skrývat se před lupiči?
Hrst po hrstce to zlato metat jim
do tváře s urážkami, zdálo se
jí rozkoší! Již ruku pozvedla
by rázem strhla clonu k nohoum svým.

V tom ale Saloména vrhla se
před matkou na kolena, před mužem,
a hlasem, v kterém slzy chvěly se,
tak zvolala: „Ó, matko drahá, stůj!
Blud temný, hrozný jímá duši tvou!
Ty pravíš v ruce tvé že Jesenský
své složil tajemství, ó matko, mluv,
on řekl ti, ten poklad že je tvůj?
On právo měl jej tobě darovat?
Ty mlčíš, bledneš, klopíš k zemi zrak?
Ó matko moje, slavně přísahej,
že nežije už dědic pokladu!
To tajemství ti svěřil Jesenský?
Pak hrozné podezření v duši mé
jak pekla záře svítit počíná!
Mluv, matko má, kým jesti Griselda?
Ó, přísahej, že nevíš, kým že jest!“

„Nuž,“ zabouřila paní Alena,
„ten had, ta bledá, vyčítavá líc,
jež mezi mne a tebe drala se,
jest pánů z Častolárů dědička!
Však víš, co jesti jejich dědictvím?
To kletba církve jest a císaře!
Na šibenici visí jmeno jich,
rod jejich věčné hanbě propadl,
a jmění jejich jest jim odňato.

Rod věrný králi, církvi oddaný
ať vládne v bázni boží na místě
těch kacířů! Toť vůle Boží jest!“

Tu vstala Saloména, vzpřímena
se obrátila k panu Hertvíku:
„Vy slyšel jste, můj milý manželi?
Ó promiňte mé matce smutný blud!
Vy mužem jste a vy jste šlechticem.
Vy křivdu napravíte! Griseldu
já přivedu vám, vy jí vydáte,
co jejím jest. Vy nejste lupičem!“

Pan Hertvík z Laudsperku se pousmál:
„Ty blouzníš, krásná moje nevěsto.
Však pravdu máš, tvá máti mýlí se.
Ten poklad, který darovat nám chce,
už jesti mým. Což nekoupil jsem hrad,
neb vlastně otec můj? Tak jako hrad
vše v jeho zdech jest naším majetkem
Když nyní matka tvoje poví nám,
kde zlato leží, dík náš zaslouží.“

V prach klesla Saloména před mužem:
„Stůj, Hertvíku! Ty krutě žertuješ;
Ty nevíš, co mne k zemi krušilo
po celý život, co jak temný mrak

mou duši tížilo, i v kostele
po boku tvém ve chvíli slavné dnes!
Zvěst temná byla to, již šeptají
si lidé dávno, zvěst, že otec můj
byl zrádcem dobrodinců bývalých.
To vědomí mne povždy tížilo.
Já rděla se, že skvrnu přinesu
v dům svého muže, a ty, Hertvíku,
teď sám chceš poskvrniti jmeno své?
Ty nejsi tím, kým duši mé jsi byl?
Ty klamal's mě! Ó rci, že mýlím se!“

On políbil ji něžně na čelo,
pak ale obrátil se k Aleně
a pravil chvatně: „Nerozumna je,
je příliš mlada. Mějme strpení.
Nuž mluvte, kde je poklad, spěchám již.
Na dvoře kočár stojí připraven,
v němž pojedeme s otcem do Prahy.“

Bez dalších slov spěchala Alena;
tak těsně stála vedle záclony,
že Griseldě se zdálo, horký dech
že látkou proniká. Pak slyšela
zvuk vedle sebe jako cinknutí,
pak zaskřipnutí klíče, výkřik pak
dvou hlasů v překvapení velikém.

„Toť více jest než nejsmělejší sen!“
Děl Hertvík vytržen, a Alena
jen s tíží dýchala a nořila
v tůň zlata ruce své a smála se.
A mezi tím na zemi ležela
dceř její štkajíc, bledá, zničená,
a každá slza, která skanula
jí s oka, padla v duši Griseldy
a hasila tam pomsty její pal.
Kam děla se ta divá její zášť?

Z těch myšlenek Alena rušila
ji chvatem, kterým k stolu kráčela,
by těžkého se svícnu chopila.
„Cos temného já našla v sudu tam
v tom koutě nejzazším,“ tak pravila
a chtěla svítit. Hertvík vykřiknul:
„Zpět pro Boha! S tou svící vzdalte se!
Prach v tůni té se černá!“ Alena
se rychle vzdálila a pravila:
„Prach strážcem byl těch zlatých pokladů,
a strážcem věrným. Ponechme jej tam.“

Však Hertvík na to: „Ne, já vyvalím
sud raděj v síň, a dvéře zavru zas,
to bude jistější. Prach záminkou
mi bude, aby nikdo nevkročil

v tu prostoru, než z Prahy vrátím se.
Tak aspoň budu klidný, pokojný
Tak nikdo pokladu se nedotkne.“

A na to Griselda zas slyšela,
jak dvéře zavíral, a obraz zas
jak přiklonil, pak pravil Aleně:
„I kdyby zňal se prach a sbořil síň
ta kobka nedotknuta zůstane,
neb vytesána jesti do skály.
Teď pojďme otci mému zprávu dát.“

Po těchto slovech vyšel s Alenou,
a Saloména sama zůstala
v svém těžkém bolu, zlomený jak květ.

Tu pozvedla Griselda záclonu
a vyšla tiše jako krásný stín,
jenž z ráje spustí se na truchlou zem,
by těšil ty, již tonou v hořkostech;
a tiše, jako pluje blankytem
v den letní bílý oblak, nesla se,
a dotkla se jí něžně jako květ,
a hlasem nyjícím jí šeptala:

„O Saloméno, sestro, žehnám ti!“

Tu Saloména vzkřikla radostně,
pak ale zase slzy tekly jí,
nach studu polil zbledlou její líc.
„O, Griseldo, ty nevíš“ — začala.
Ta ale dí: „Ó já vše slyšela.
Buď požehnána, drahá sestro má.“

„Ty nazýváš mne sestrou, Griseldo?
Já ale vím, že ty jsi paní zde,
a já že dcerou sluhů nevěrných.
Ó, kdybys odpustila ženě té,
jež zrodila mne, líbat chtěla bych
prach s nohou tvých! Já nazvat nemohu
ji matkou, bože, jaký jest to bol!
Ó odpusť jí — já přec ji miluji!“

„O Salomeno,“ s pláčem zvolala
teď Griselda, „ty sladká sestro má,
ty nevíš, jak jsi ránu shojila,
jež krvácela v hloubi duše mé!
Ty smířila's mě s trpkým osudem.
Ó Saloméno, já všem odpouštím,
já více odpouštím, než tušiti
tvá čistá duše, věř mi, dovede!
Buď šťastna s mužem, slyš, já odpouštím.
To není plané slovo, později kdys
to slovo muži svému opakuj.

O řekni mu, že odpustila jsem
tak upřímně, tak vřele, hluboce,
jak doufám v ráj a sladké sejití
se s matkou předrahou. Nuž dále slyš:

Spor žádný pro to zlato nevznikne;
je tvým, neb já je tobě daruju.
O, nezdráhej se! Jedno slovo pak:

Já odejdu, a nikdy již mou tvář
ty neuhlídáš, Saloméno má.
Buď tedy šťastna! Na to pamatuj,
že odpouštím, že žehnám tobě, jim!“

Po těchto slovech klesla v náruč jí
a pokryla líc její polibky.

„Ó Griseldo, ty nesmíš odejít!“
tak Saloména s bolem zvolala.
Krok ozýval se znova na chodbě.

„My opět sejdeme se,“ šeptala
jí Griselda, „za dlouhý arci čas.
Ó zajisté ty o mně uslyšíš.“
A slza padla v třpytné smaragdy
na šíji Salomény, rychle pak
za clonu opět vklouzla Griselda.

V síň vešel Hertvík, mladé ženě děl:
„Již připraveno vše, co meškáš zde?“

A Saloména plaše dívala
se k záclonĕ, a krokem loudavým
ven vyšla s manželem. Teď ticho zas
se rozkládalo v síni, brzy však
muž starý vešel, zrakem bázlivým
se díval na prach v sudu, na svíce,
a opatrně shasil je a šel.
Klíč v dveřích zaskřípal, a Griselda
teď vyšla z úkrytu, své křesadlo
pak vyňala a rozsvítila zas.

Při záři světel kolem hleděla.
Sluch její zachyť temné hrčení.
To z hradu kočár k Praze uháněl.
Líc její bledá schýlila se v dlaň.
Ta byla jako led a chladila.
Griselda vzpřímila se, její zrak
po stěnách bloudil, jakby naposled
se s nimi loučit chtěl, teď zastavil
se pojednou, a šířil, šířil se
a svítil jako hvězdy v prosinci.

Tam vedle clony obraz veliký
se skvěl... Bylať to paní překrásná,
jak anděl bílá v rouše bohatém,

na hlavě diadem a v ruce květ
tak rudý jako temný červánek;
ach, úsměv její nevyslovný čar,
a oko její blankyt nebeský...

Krev hnala Griseldě se do spánků,
cos jako němota ji pojalo,
a stahovalo hrdlo, srdce pak
pěsť ledová jakoby držela;
bol prudký v celém těle cítila,
vír jakýs divý kolem točil se,
však poznenáhlu jako světla proud
to linulo jí v duši, prudký bol
se měnil v slasť, a těžká němota
se jako balván s prsou valila.
A s výkřikem, v němž síly veškeré
i duše její těla mladého
se soustředily, na zem vrhla se —
na kolenou se vlekla k obrazu,
a stará klenba jejím voláním
se chvěla, jak se chvěje zdřímlý les,
když ptactva skřek ho budí z dumání.

„Ó moje matko, sladká matko má!“
tak stokrát s pláčem, v smíchu, s nadšením,
pak bolestně, a opět s radostí,
své ruce pozvédajíc, zvolala.

Pak vlekla k obrazu se ještě blíž
a položila hlavu k nohoum té,
po které toužila již dlouho tak,
tak dlouho ach, tak v žalu, horoucně!
A tiše, jak když ptáče usíná,
jí šeptala a žalovala jí:

„Mne srdce bolí, matko, vezmi mě
ach, k sobě přec! Ó, jakž já strádala!
Já hledala tě, křivdy snášela.
Mám zase odejít? To nelze přec!“

A vzpřímila se. „Dala jsem jim vše,
to zlato, po němž touží šíleně,
to srdce, po němž zrádně šlapali,
i odpuštění, smír a žehnání!
Já právo svoje vykoupila jsem,
tvůj obraz na mně žádat nesmějí.
Ó, matko moje, toužit, hladovět
po zjevu mém bys věčně musila,
zde opřena o chladnou stěnu tu.
Ne, příliš dobře já ta muka znám.
Ty nezůstaneš mezi cizími.“

Šla k másloně a rázem strhla ji,
pak našla věnec z větví omšených,
jenž s hlavy byl jí spaď, pod obrazem

jej svící rozžehla, na plameny
pak clonu přitáhla; když vzňala se,
šleh' tváří její úsměv blažený.

Teď hleděla na krásnou matku svou,
jak růžověla září planoucích
těch látek... Dým jí vstoupal do hlavy
a opojil ji jako dřímotou.
Svět zapadal jí v jakýs temný šer;
svět druhý ale, dávných zpomínek,
jak úsvit počal v duši vycházet.

Teď bylo jí, jak v oné pohádce
již povídala stará Estera
v ten bouřný večer, v truskovický dvůr
když poprvé se byla utekla...

„Já jsem to bludné dítě královské,"
tak šeptala, „a ejhle matka má
mi podává již květ ten krvavý,
jenž klíčem jest od ráje sladkého!
Mě bodli v srdce též, však necítím
již žádný bol... jen slast, jen slast, jen slast!"

Dým hustší byl, a její myšlénky
již pozbývaly rysů určitých.

Teď tupě hleděla, jak jiskry blíž
již padaly k té tůni, v které prach
se černal příšerně... a ještě blíž!

Dým halil obraz teď a plameny
již skákaly na zlatou korunu,
teď vyšleh' rudý jazyk z květiny,
jíž v ruce měla matka Griseldy,
a plátno dmulo se a bortilo,
a zdálo se, že z rámce sstupuje
ta bílá paní, ruku vztahujíc.

To probudilo jaksi Griseldu,
neb ruku zvedla, sladce šeptala:
„Již, máti, jdu!“ a zpola povstala.

V tom z látek vyšleh' rudý jisker sloup,
pad' do prachu a celý Dřínov hrad
se zachvěl v základech, hrom burácel
do jasné noci, hlásal lesům všem,
že s matkou svou se sešla Griselda,
že splnil její života se sen!

Pak bylo ticho; měsíc veliký
se díval klidně v černé ssutiny...

Julius Zeyer

náleží do tak zvaného „Lumírova kruhu“ českých literátů, totiž mezi ony, kteří po vzkříšení „Lumíru“ Nerudou a Hálkem prvotiny své literární hlavně do jmenovaného časopisu vkládali a dosud předními a oblíbenými jeho přispívateli jsou. Zeyer začal již co třicetiletý muž, tedy celkem později psát, než bývá u nás a také jinde obyčejem; ale jméno jeho označovalo ihned spisovatele zralého, mnohostranného a veskrz samostatného. Dnes pak jej počítáme k nejlepším literárním silám svým.

J. Zeyer narodil se 26. dubna 1841 v Praze. Studoval nejprv na reálce, pak na gymnasiu, konečně na filosofii. Konal velké a úrodné cesty po Německu, Francii, severní Italii, Švýcarsku a Skandinavii. Dvakráte pobyl také delší dobu v Rusku, a sice v Petrohradu a na Krimu.

První prací jeho byla povídka „*Duhový pták*“ v „Lumíru“ (r. 1873) a od té doby sledovalo jedno pozoruhodné dílo za druhým. Převážnou většinou obohacoval Zeyer pracemi svými českou prózu. Uvádíme o sobě vydané jeho „*Novelly*“ (nyní vyjde 2. jich díl nákladem Ed. Valečky), výtečný román

„Černyšev", *„Amis a Amil"*, *„Dobrodružství Madrány"*, *„Báje Šošany"*, *„Fantastické povídky"*. Velká část prací těch byla Sládkovou péčí otištěna v „Lumíru" a tamtéž nalézáme ještě novelly: *„Teréza Manfredi"*, *„Donato a Sismonda"*, *„Darja"*, *„Zrada v domě Han"*, *„Blaho v zahradě květoucích broskví"*. Mezi tím vyzrával Zeyerovi velký epický, dodnes věru nedoceněný cyklus *„Vyšehrad"*, básně to koncepce obdivuhodné a plné vznešených poetických kras. Veršem pak uveřejnil Z. v Sládkově „Lumíru" ještě *„Igora"*, *„Helenu"* atd.

Také v dramatickém oboru zkouší se Zeyer šťastně (*„Blanka"*, *„Bratři"*, *„Stará historie"*) a je známo, že práce jeho i na jevišti obstály s výsledkem krásným V dramatu a v románu historickém, v němž učinil Zeyer „Černyševem" počátek tak šťastný, tedy ve dvou hned oborech pro náš život národní tak důležitých, očekáváme od Zeyera ještě mnoho.

Julius Zeyer je veškerou spisovatelskou podstatou svou *romantikem.* Jeho fantasie kristalisuje se do forem zcela původních a poetický vzlet jeho je unášející.

Poetických besed:

Číslo I. **Ballady a romance** od *Jana Nerudy*. Cena 40 kr.

Číslo II. **Oldřich a Božena.** Idylla od *Ad. Heyduka* Cena 50 kr.

Číslo III. **Petrklíče.** Báchorka od *Svatopluka Čecha*. Cena 40 kr.

Číslo IV. **Staré zvěsti.** Od *Jaroslava Vrchlického*. Cena 50 kr.

Číslo V. **Prosté motivy.** Od *Jana Nerudy*. Cena 50 kr.

Číslo VI. **Ballady.** Napsal *Ladislav Quis*. Cena 45 kr.

Číslem osmým bude:

VŠEDNÍ ŽIVOT.

Báseň

Karla Legera.

Předplacení na „Poetické besedy" není žádné. — Sešity prodávají se jednotlivě. — Kdo z venkova objedná si alespoň dva svazky najednou, obdrží je frankovány

Tiskem dr. Edv. Grégra v Praze.